

SEXUELL EXPLOATERING AV BARN OCH UNGA

– en fördjupad kunskapsöversikt för dig som vill
förstå, förebygga och upptäcka sexuell exploatering

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, oktober 2023

Dnr: ALLM 2023/269

Illustrationer: Kajsa Eldsten

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

nspm@jamstalldhetsmyndigheten.se

Innehåll

Till dig som vill förstå, förebygga och upptäcka sexuell exploatering av barn och unga	5
---	----------

Vad är sexuell exploatering?	6
---	----------

Vad innebär sexuell exploatering?	6
Vad säger lagstiftningen om att betala för "sexuella tjänster"?	6
Vad säger lagstiftningen om samtycke?	7
Är sexuell exploatering våld?	9
Kan "sex mot ersättning" vara ett självskadebeteende?	10

Hur vanligt är det med utsatthet för sexuell exploatering?	11
---	-----------

Hur vanligt är det att få ersättning för sexuella handlingar?	11
Hur vanligt är det med grooming?	12

Hur kan sexuell exploatering se ut?	13
--	-----------

Hur kan sexuell exploatering se ut?	13
Vad får unga att ta emot ersättning för "sexuella handlingar"?	14
Vad innebär sugardejting?	15
Hur går sugardejting till?	15
Hur kan sugardejting öka risken för sexuell exploatering av unga?	16

Hur kan sexuell exploatering se ut digitalt?	17
---	-----------

Hur påverkar den digitala utvecklingen barn och ungas utsatthet?	17
Hur marknadsförs sexuell exploatering online?	18
Hur produceras och sprids sexuellt material på barn och unga?	19
Hur vanligt är det med sexuella förfrågningar online?	20
Hur vanligt är det med spridning av ungas nakenbilder?	21
Vad är ett exposekonto?	22
Hur påverkas barn och unga av att få bilder spridda?	23

Vad vet vi om dem som utnyttjar barn och unga genom sexuell exploatering?	24
--	-----------

Vilka utnyttjar andra genom sexuell exploatering?	24
Hur vanligt är det att unga betalar för "sexuella handlingar"?	25
Vad innebär grooming?	25
Hur gör personer för att grooma barn och unga?	26
Hur används kontroll, hot och våld vid människohandel av barn?	26
Vad vet vi om dem som exploaterar barn sexuellt?	27
Vad ökar risken för att exploatera barn sexuellt?	27
Vad ökar risken för att utsätta barn för sexuella övergrepp?	28

Vad ökar risken för att utsättas?	29
Hur samspelar olika riskfaktorer?	29
Hur ser kopplingen ut mellan sexuella övergrepp och exploatering?.....	30
Vad kan yrkesverksamma vara särskilt uppmärksamma på?.....	31
Vilka unga är särskilt utsatta?	32
Hur kan utanförskap och diskriminering öka risken för exploatering?.....	32
Hur ser situationen ut för boendeplacerade barn och unga?	33
Hur ser situationen ut för unga hbtq-personer?	33
Hur ser situationen ut för ensamkommande barn och unga?	34
Hur ser situationen ut för barn och unga med funktionsnedsättningar?	34
Hur ser situationen ut för barn och unga som lever i en hederskontext?	36
Hur kan vi utveckla arbetet mot sexuell exploatering?.....	37
Hur ser arbetet mot sexuell exploatering ut i sveriges kommuner?.....	37
Hur kan yrkesverksamma upptäcka unga utsatta för exploatering?	38
Hur kan jag prata med barn och unga om sexuell exploatering?.....	39
Vilka ord kan vi använda när vi arbetar med frågorna?.....	41
Vad innebär förebyggande arbete?.....	42
Vad säger forskningen om utvärderade metoder och arbetsätt?.....	42
Hur ser det förebyggande arbetet ut i Sverige?	44
Lästips.....	45
Referenslista	47
Fotnoter	49

TILL DIG SOM VILL FÖRSTÅ, FÖREBYGGA OCH UPPTÄCKA SEXUELL EXPLOATERING AV BARN OCH UNGA

Sexuell exploatering är en del av många barn och ungas vardag. Sexuell exploatering innebär olika former av sexuella övergrepp där någon form av ersättning har getts i samband med övergreppen, eller där någon tjänat pengar på övergreppet. Den snabba digitala utvecklingen gör att exploateringen ständigt förändras. Den hittar nya vägar och uttrycksätt. Fenomen så som sugardejting, livesända övergrepp och forum där ungas nakenbilder säljs av andra unga har fått allt större uppmärksamhet.

1 av 100 barn i gymnasiets årskurs tre uppger att de någon gång "fått betalt för sexuella tjänster". Exploateringen kan ha skett både fysiskt och online. Att mötas av ovälkomna sexuella förslag online eller uppmanas att skicka nakenbilder är betydligt vanligare än så. Barn och unga kan groomas in i exploatering av vuxna såväl som av jämnåriga. Många gånger är den som erbjuder ersättningen en annan ung person. Trots detta tänker vi ofta att betalning för sexuella handlingar är något som rör vuxna.

Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Det innebär att vi i Sverige är skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn mot våld och sexuella övergrepp. Barn ska även skyddas från att utnyttjas i prostitution och pornografi. Att vi är uppmärksamma, lyssnar och stöttar barn i att våga berätta om sina erfarenheter är avgörande för att de ska få hjälp.

Tillsammans behöver vi även arbeta förebyggande. Att sex ska vara ömsesidigt och bygga på samtycke behöver bli en självklarhet! Forskningen och insatserna på området har framför allt fokuserat på de utsatta. Men ansvaret ligger alltid hos den som begår övergreppen. Om exploateringen ska kunna upphöra måste vi fokusera på att främja samtycke och motverka villigheten att exploatera andra sexuellt.

Som ett led i detta arbete har Jämställdhetsmyndigheten tagit fram detta kunskapsstöd. Kunskapsstödet består av frågor och svar för dig som vill öka din kunskap om sexuell exploatering av barn och unga. Här får du kunskap om vad sexuell exploatering är, hur det kan ta sig uttryck och hur den digitala utvecklingen påverkar ungas utsatthet. Här presenteras även kunskap om riskfaktorer för att utsättas och att utsätta andra. Avslutningsvis ges stöd kring att utveckla arbetet med att förebygga och upptäcka sexuell exploatering.

Tillsammans är det möjligt att förebygga sexuell exploatering – och att upptäcka och ge stöd till de barn och unga som utsatts.

VAD ÄR SEXUELL EXPLOATERING?

Sexuell exploatering av barn handlar om olika former av sexuella övergrepp där någon form av ersättning har getts i samband med övergreppen. Ersättningen kan handla om pengar, men det kan även vara varor eller tjänster. Exploateringen kan ske både online och fysiskt.

Vad innebär sexuell exploatering?

Sexuell exploatering av barn handlar om olika former av sexuella övergrepp där någon form av ersättning har getts, eller där någon tjänat pengar på övergreppet. Det kan handla om barn som får ersättning för att ställa upp på sex, skicka nakenbilder eller tvingas begå övergrepp på sig själva över webbkamera.¹ Det kan även vara barn som utsatts för koppleri eller människohandel för sexuella ändamål av någon annan. Det kan också handla om dokumenterade sexuella övergrepp som sänds eller sprids digitalt (det som i lagstiftningen kallas ”barnpornografi”). Att utnyttja ett barn under 18 år för sexuell exploatering är brottsligt. Det gäller oavsett om barnet tvingats till handlingen eller om det själv tagit initiativ till att träffa någon som sedan utnyttjar barnet. Enligt FN:s barnkonvention, som nu är lag i Sverige, har alla barn rätt att skyddas mot sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i pornografi och prostitution.

- **Sexuell exploatering är ett samlingsbegrepp och inte en egen brottsrubricering. Det omfattar en mängd olika brott.**

Bland brottsrubriceringarna finns bland annat:

- Våldtäkt mot barn
- Sexuellt övergrepp mot barn
- Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling
- Utnyttjande av barn för sexuell posering
- Människohandel
- Barnpornografibrott (dokumenterade sexuella övergrepp mot barn)

Vad säger lagstiftningen om att betala för ”sexuella tjänster”?

I Sverige är det olagligt att betala för ”sexuella tjänster”. Den som skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse med någon över 18 år mot ersättning döms för köp av sexuell tjänst (6 kap. 11 § BrB). Det gäller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. Ett barn under 15 år kan däremot aldrig ge sitt samtycke till sex. Samlag med ett barn under 15 år rubriceras som våldtäkt mot barn (6 kap. 4 § BrB). Det gäller även handlingar som till kränkningens art eller omständigheterna i övrigt är jämförliga med samlag. Det gäller även om våldsutövaren gett en ersättning till barnet i samband med övergreppet. En person som exploaterar ett barn under 15 år sexuellt kan även dömas för sexuellt övergrepp mot barn (6 kap. 6 § BrB) eller sexuellt utnyttjande av barn (6 kap. 5 § BrB).

Om barnet däremot är mellan 15 och 17 år rubriceras brottet i stället som utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling (6 kap. 9 § BrB). Barn, 15-17 år, har därmed ett svagare straffrättsligt skydd än barn under 15 år när det gäller denna typ av sexualbrott.² Även försök till att begå sexköpsbrott är straffbart. Under 2022 höjdes minimistraflet för köp av sexuell tjänst från böter till fängelse. Minimistraflet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling höjdes från fängelseminimum till fängelse i sex månader.

Den som ger ersättning för sexuella tjänster kan i vissa fall även dömas för våldtäkt eller oaktsam våldtäkt, vilket betraktas som ett allvarigare brott.³ Det kan till exempel handla om situationer där den utsatta har blivit utsatt för våld eller hot av någon annan än den som utfört den sexuella handlingen. Exempelvis genom att personen är utsatt för koppleri eller människohandel. Det kan till exempel handla om att den unga pressats eller tvingats till sexuell exploatering av en partner, en familjemedlem eller en bekant. En person kan alltså dömas för våldtäkt om den varit medveten eller ”grovt oaktsam” kring att den ”säljande partens” deltagande i de sexuella handlingarna var en följd av våld eller hot från en annan person.

Vad säger lagstiftningen om samtycke?

Sedan 2018 har Sverige även en sexualbrottslagstiftning som bygger på frivillighet - den så kallade ”samtyckeslagen”. Lagstiftningen utgår från att varje människa ska ha rätt att bestämma över sin kropp och sin sexualitet. Sex ska bygga på ömsesidighet och samtycke - annars är det ett brott. För att bli dömd för våldtäkt behöver gärningspersonen inte längre ha använt sig av våld eller hot, eller utnyttjat offrets särskilt utsatta situation. Den nya samtyckeslagen innebär att gränsen för straffbar gärning går vid om deltagandet i en sexuell handling är frivilligt eller inte. Den som begår en sexuell handling mot någon annan behöver säkerställa att det finns samtycke till det som sker. Frivillighet kan uttryckas genom ord, handling eller på annat sätt (6 kap. 1 § BrB).

● Sverige var först i världen med en ”sexköpslag”

I Sverige är det sedan 1999 olagligt att betala för sexuella tjänster. Lagen brukar kallas för sexköpslagen. Sverige var det första land i världen som kriminaliserade köp av sexuella tjänster. I en svensk kontext ses prostitution som en utsatthet och en del av mäns våld mot kvinnor. I samband med att lagen instiftades var det därför viktigt att ansvaret skulle ligga hos de som exploaterar andra - inte hos de utsatta. Det innebär att det är olagligt att betala för ”sexuella tjänster”, men inte att själv erbjuda sexuella tjänster mot ersättning. I dag finns liknande lagstiftning i sju länder - bland annat Norge, Island och Frankrike. Internationellt har den unika lagstiftningen kommit att kallas för ”the equality model” eller ”the nordic model”.

● Olika lagstiftningar är tillämpbara när barn utnyttjas sexuellt mot betalning

Ett barn under 15 år kan aldrig samtycka till sex och för personer över 15 år krävs samtycke vid sex. Att någon tagit emot betalning innebär inte automatiskt att personen samtyckt till alla typer av sexuella handlingar, eller att personen inte kan ångra sig. Det kan därför finnas en överlappning mellan brotten 'våldtäkt' respektive 'köp av sexuella tjänster' eller 'utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling'. Under 2019 bytte brottsrubriceringen 'köp av sexuell handling av barn' namn till just 'utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling' (SFS 2019:806). Ändringen syftade till att synliggöra att det handlar om ett allvarligt utnyttjande och en allvarlig kränkning av unga.

En uppföljning av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) från 2022 visar att våldtäktslagstiftningen sällan tillämpas när barn över 15 år har fått ersättning för sexuella handlingar. Praxis är fortfarande att gärningspersonen döms för 'utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling', snarare än våldtäkt eller oaktsam våldtäkt. BRÅ:s bedömning är att det bör finnas utrymme att i större utsträckning pröva våldtäktslagstiftningen och att beakta försvårande omständigheter i samband med sexköpsbrott mot barn.

För dig som vill fördjupa dig kring lagstiftningen och dess tillämpning:

- [Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m., SOU 2016:42 \(regeringen.se\)](#)
- [Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)
- [Köp av sexuella tjänster - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

Tips! Av fri vilja – en sajt för unga om samtyckeslagen

På Brottsoffermyndighetens webbplats www.frivilligtsex.se kan unga läsa mer om samtyckeslagstiftningen, vad som är okej och inte och var det går att få stöd och hjälp.

Tips! Information till unga om samtycke och sexuell exploatering

UMO är en webbplats för alla som är mellan 13 och 25 år. På UMO.se kan unga få kunskap om kroppen, sex, relationer, psykisk hälsa, alkohol och droger, självkänsla och mycket annat. Här finns även information riktad direkt till unga om bland annat sexuell exploatering och samtycke. På webbplatsen Youmo finns även informationen på engelska, tigrinska, somaliska, dari och arabiska.

www.youmo.se

www.umo.se

Vill du läsa mer om sexualbrottslagstiftning?

Läs mer på Polismyndighetens webbplats eller i sjätte kapitlet i Brottsbalken:

- [Nakenbilder - ta, ha och dela | Polismyndigheten \(polisen.se\)](#)
- [Sexualbrott mot barn på nätet | Polismyndigheten \(polisen.se\)](#)
- [Brottsbalk \(1962:700\) Svensk författningssamling](#)

Är sexuell exploatering våld?

Barn som utsätts i sexuell exploatering är utsatta för våld. Lagstiftningen är tydlig med att det är olagligt att betala för ”sexuella handlingar” och att sex ska bygga på samtycke och frivillighet. Ändå betraktas sexuell exploatering och prostitution inte alltid som våld eller övergrepp. Särskilt när det gäller barn och unga kan vuxna ibland se på utsattheten som ett ”beteendeproblem” hos den som utsätts. Det finns även en risk att vuxna bagatelliserar eller förminskar exploateringen. Det kan till exempel tolkas som ett sätt för unga att ”utforska sin sexualitet” eller ”testa något spännande”. Fördomar kring sexualbrott riskerar även bidra till att lägga skulden för övergreppet på den som utsätts.

I Sverige är frågan om sexuell exploatering och prostitution en del av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Att motverka prostitution och sexuell exploatering av barn och unga betraktas därmed som en jämställdhetsfråga. Att köpa sig tillgång till andras kroppar är ett av flera sätt på vilket framför allt män använder våld mot framför allt kvinnor, flickor, pojkar och icke-binära.

Många gånger vet inte barn som utsätts för sexuell exploatering om att det är övergrepp som de varit med om. Även i de fall barnet är ett brottsoffer kan det bära på känslor av skuld och skam. Många kan även ha en rädsla för att det är dom själva som gjort ”fel”. I en enkät från civilsamhället som riktats till unga utsatta för sexuell exploatering upplever endast 28 procent att de har blivit bemötta som brottsoffer när de sökt stöd.⁴ I mötet med barn och unga blir det därför viktigt att betona att barnet inte har gjort något fel och det som hen utsätts för är ett brott. Exploatering kan bara ske genom att det finns någon som är villig att betala för att få tillgång till barn och ungas kroppar. Det är därför centralt att behålla fokus på att sexuell exploatering innebär en våldsutsatthet och att det är den som exploaterar andra som gör fel.

● Olika former av våld i samband med den sexuella exploateringen

Personer som exploateras sexuellt är en utsatt grupp. Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 visar att en stor andel av vuxna med erfarenheter av prostitution även hade erfarenheter av att utsättas för andra former av fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld i samband med ”sexköpet”. Närmare hälften hade pressats till att utföra oönskade handlingar och att överträda sina gränser.⁵

[Prostitution och människohandel 2021:23 | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

● Människohandel för sexuella ändamål

Sexuell exploatering kan ibland vara en del i människohandel. Människohandel innebär att någon till exempel rekryterar, förflyttar eller tar emot en person i syfte att utnyttja denne för olika ändamål. Det kan handla om sexuell exploatering, men även tvångsåktenskap eller exploatering för arbete, tiggeri, krigstjänst eller organhandel. Många gånger kan det handla om multipel exploatering, vilket innebär att personen utnyttjas för flera ändamål. För vuxna krävs att gärningspersonen använder tvång, hot, vilseledande eller något annat som allvarligt begränsar personens alternativ. För barn under 18 år krävs dock inget vilseledande eller hot för att det ska vara människohandel. Det är människohandel även om barnet själv säger sig samtycka till exploateringen. Detta gäller även om den som begår gärningen inte säkert vetat att personen varit under 18 år men borde ha kunnat misstänka det.

Människohandel är ofta en del av den organiserade brottsligheten. Det kan inkludera brott som begås både i ett hemland, under resan och här i Sverige. Det finns en bild av att människohandel sker från fattiga länder till Sverige – men människohandel kan även ske inom Sverige. Det förekommer även att barn utsätts för människohandel från Sverige till andra länder. Den som utsätter barnet för människohandel kan både vara en okänd, en närstående eller en partner som barnet har en relation med. Enligt Polisen har de flesta fall av människohandel med barn för sexuella ändamål i Sverige rört flickor i åldrarna 16-17 år.⁶ Även vid tvångsåktenskap kan människohandel förekomma.

[Läs mer i Manual vid misstanke om människohandel](#)

Kan ”sex mot ersättning” vara ett självskadebeteende?

Ibland pratar vuxna om sexuell exploatering som ett självskadebeteende hos den unge. Det kan vara ett begrepp som många unga själva känner igen sig i. Det är samtidigt ett begrepp som osynliggör att exploateringen är något som barnet blir utsatt för av någon annan. Det är gärningspersonen och inte barnet själv som orsakar skadan. Att prata om sexuell exploatering som ett självskadebeteende riskerar att lägga ansvaret för övergreppen på barnet själv.

Ett självskadebeteende är ett sätt att försöka hantera svåra känslor så som ångest, stress, förtvivlan eller tomhet. Att skada sig kan då vara ett sätt att avleda den svåra känslan.⁷ För vissa unga kan sex fylla en sådan funktion, oavsett om det förekommer betalning eller inte. I studien Unga, sex och internet uppger 9 procent av tjejerna och 2 procent av killarna, i gymnasiets år tre, att de ”skadat sig själva med sex”. De flesta av de som skadat sig med sex hade även erfarenhet av annat självskadebeteende. De hade även i mycket hög grad utsatts för sexuella övergrepp i olika former.⁸ I en studie som tittade på sambandet mellan sex och självskada bland unga med erfarenhet av sexuell exploatering uppgav en av fyra unga att de främst hade ”sex mot ersättning” i självskadande syfte.⁹

Det visar att många unga känner igen sig i begreppet, samtidigt som det indikerar att exploateringen är något barnet gör mot sig själv. Sexuella övergrepp är dock alltid något som en annan person begår mot barnet. Att exploatera någon sexuellt genom att betala för sexuella handlingar är ett brott. I stället för att se sexuell exploatering som ett beteendeproblem som barnet själv har ansvar för bör exploateringen alltid betraktas som en särskild utsatthet. De som exploaterar barn och unga sexuellt utnyttjar många gånger särskilt dem som mår psykiskt dåligt eller som befinner sig i särskilt sårbara livssituationer. I förarbetena till samtyckeslagen förs ett resonemang om att situationer där en person samtycker till sex som ”del i ett självskadebeteende” bör kunna ses som en ”särskilt utsatt situation”. Det innebär att deltagandet inte kan anses vara frivilligt och därmed är våldtäkt.¹⁰

HUR VANLIGT ÄR DET MED UTSATTHET FÖR SEXUELL EXPLOATERING?

Olika former av sexuell exploatering är en del av många ungas liv. Närmare 1 av 100 unga i gymnasiet årskurs tre uppger att de "sålt sexuella tjänster". Hos unga i särskilda riskgrupper än andelen betydligt högre än så. Det är även vanligt att unga ombeds att skicka nakenbilder eller att de får oönskade sexuella förslag på nätet.

Hur vanligt är det att få ersättning för sexuella handlingar?

Sexuell exploatering är barn och unga är vanligt förekommande. I studien Unga, sex och internet tillfrågas elever i årskurs tre på gymnasiet om sina erfarenheter av sexuell exploatering. År 2021 uppgav 1,1 procent av eleverna att de någon gång "sålt sexuella tjänster".¹¹ Det innebär 1 av 100. En större andel av flickorna (1,4 procent) än av pojkarna (0,8 procent) svarade ja. Skillnaden mellan könen är inte statistiskt säkerställd och förhållandet mellan könen har tidigare varit det omvända. Andelen har legat relativt konstant över tid sedan undersökningen genomfördes första gången 2004. Ungefär en

fjärdedel av de elever som ”sålt sexuella tjänster” hade gjort det vid ett tillfälle, hälften hade tagit emot ersättning två till fem gånger och den resterande fjärdedelen vid mer än fem tillfällen. Andelen unga som har ”sålt sexuella tjänster” fler än fem gånger var 0,3 procent i hela gruppen.¹²

Även Folkhälsomyndigheten ställer återkommande frågor om sexuell exploatering till unga, 16-29 år, i sin befolkningsstudie UngKAB.¹³ I den senaste studien från 2015 uppgav 3 procent av de unga att de hade erfarenheter av att få ”ersättning för sex”. Bland tjejerna var andelen 3 procent och bland killarna 2 procent. Bland personer som inte ville kategorisera sig utifrån kön var andelen 5 procent.^{14 15}

De verkliga siffrorna för hur många unga som exploaterats sexuellt är sannolikt betydligt högre än vad generella enkätstudier visar. Många av de unga som befinner sig i riskgrupper nås inte av denna typ av studier. Under avsnittet *Vilka unga är särskilt utsatta?* kan du läsa mer om unga med ökad risk att utsättas.

● Varför säger olika undersökningar olika saker?

Det är svårt att göra en exakt skattning av antalet barn och unga som exploateras sexuellt. Genom befolkningsstudier eller återkommande enkätundersökningar med skolelever kan vi få en uppfattning. Det finns även en utmaning i att vissa överrepresenterade grupper inte nås av den typen av studier, exempelvis barn som vistas på institution eller barn som inte går i ordinarie gymnasieskola. Det kan även vara unga som har svårigheter att ta till sig enkätinformation på grund av funktionsnedsättningar eller begränsningar i språket.

Eftersom ”sexuell exploatering” inte är en egen brottskategori kan det även finnas olika definitioner av fenomenet. Siffrorna kan därmed bli olika beroende på vilka handlingar och vilken typ av utsatthet vi inkluderar i definitionen. Svaren kan även skilja sig åt beroende på vilken åldersgrupp vi tittar på och vilket tidsspänn som efterfrågas. Vi behöver därför titta på olika datakällor, både kvalitativt och kvantitativt, för att kunna skaffa oss en uppfattning om problemet. Genom att fler verksamheter uppmärksammar frågan och börjar ställa standardiserade frågor om sexuell exploatering till unga i enkäter och inskrivningsformulär kan vi få mer kunskap på sikt.

Hur vanligt är det med grooming?

I studien Unga, sex och internet undersöks även ungas erfarenheter av grooming. Elever i årskurs tre på gymnasiet fick frågan om de, innan 15 års ålder, hade varit med om att bli kontaktade i sexuell av en person som var minst fem år äldre. Studien visar att drygt en fjärdedel (26 procent) av eleverna hade varit med om någon form av kontaktförsök. Flickor hade betydligt oftare dessa erfarenheter än pojkar (28 respektive 11 procent). Allra vanligast var det bland de elever som inte identifierade sig som tjej eller kille (44 procent). Det vanligaste var att en vuxen visat eller skickat avklädda bilder. Av den andel elever som hade erfarenhet av sexuella kontaktförsök från vuxna hade 9 procent erfarenheter av samtliga uppräknade former av grooming. Det innebär att vuxna hade skickat avklädda bilder på sig själva och försökt få dem att prata om sex, samt att vuxna även bett barnet visa avklädda bilder på sig själv och bett att få träffa dem för att göra något sexuellt.¹⁶ Läs mer om grooming som fenomen under *Vad innebär grooming?*

HUR KAN SEXUELL EXPLOATERING SE UT?

Sexuell exploatering av barn och unga kan se ut på olika sätt. Den som begår övergreppet kan vara en vuxen – eller någon som är jämnårig med barnet. Exploateringen kan ske både online och fysiskt. Det kan till exempel handla om att ge ersättning för att någon ska ”ställa upp på sex” eller att tjäna pengar på att sprida nakenbilder, filmer eller övergreppsmaterial.

Hur kan sexuell exploatering se ut?

Unga kan utsättas för sexuella övergrepp mot betalning i såväl fysiska som digitala miljöer och den sexuella exploateringen kan se ut på olika sätt. Sedan 2004 har studien Unga, sex och internet genomförts i Sverige med elever i årskurs tre på gymnasiet.¹⁷ I studien ställs frågor om ungas erfarenheter av att ”sälja sexuella tjänster”. De handlingar som unga uppgav att de fått ersättning för varierade. Det vanligaste var att någon hade gett dem ersättning för att visa sitt könsorgan, att onanera åt någon annan eller att ställa upp på oral-, vaginal- eller analsex. Unga uppgav även att de hade fått ersättning för att bli fotograferade eller filmade i sexuella situationer.

Ersättningen vid sexuell exploatering kan se olika ut. Det kan handla om att unga förmås ställa upp på sexuella handlingar i utbyte mot till exempel pengar, boende, presenter eller tjänster. Elever i årskurs tre på gymnasiet uppgav pengar som den vanligaste ersättningen, följt av alkohol, cigaretter eller droger. Barnen är inte sällan unga när exploateringen sker första gången. Genomsnittsåldern vid det första tillfället då de unga i studien uppgav att de fått ersättning för sex var 15,7 år. Många gånger hade den som exploaterar andra tagit kontakt med den utsatte via internet, men det förekommer även att kontakter tas genom tips från kompisar eller vuxna, på uteställen, på gatan eller helt andra ställen. Den som exploaterar barnet kan vara en okänd person eller någon som barnet träffat på nätet, såväl som en nära vän eller ytlig bekant.¹⁸ I *Hur ser sexuell exploatering ut digitalt?* kan du läsa mer om barn och ungas utsatthet digitalt.

Vad får unga att ta emot ersättning för ”sexuella handlingar”?

Steget in i sexuell exploatering kan se olika ut. Skälen till att ta emot ersättning för sex är komplicerade och det är ofta många olika faktorer som samverkar. Det kan handla om att unga söker sig till situationer, men även bort från situationer.¹⁹ En av de starkast belagda riskfaktorerna för att bli utsatt i sexuell exploatering är att ha erfarenheter av sexuella övergrepp i barndomen.²⁵

Det främsta skälet som unga i studien Unga, sex och internet uppgav till att de ”sålt sexuella tjänster” var behov av pengar. Närmare hälften av de unga med erfarenheter av sexuell exploatering angav detta. Skälen kunde också vara känslomässiga. Många svarade att de tagit emot ersättning för ”sexuella tjänster” för att de mådde psykiskt dåligt, för att få känna närhet, få uppskattning eller dämpa ångest.²⁰ Forskning visar att andra faktorer som kan påverka är till exempel att leva under dysfunktionella familjeförhållanden eller att behöva tak över huvudet. För unga kan det även handla om en längtan efter autonomi, att få bestämma över sina egna kroppar och utforska sin sexualitet.²¹ Unga med erfarenheter av utanförskap och diskriminerande strukturer kan vara särskilt utsatta. Vuxna som söker efter barn att utnyttja sexuellt söker ofta upp de barn som befinner sig i särskilt sårbara situationer. Läs mer under *Vilka unga är särskilt utsatta?*

Forskning visar att unga kan lockas in i exploateringen genom grooming och påtryckningar, eller genom att erbjudas pengar, droger eller alkohol. Det kan även vara en ”pojkvän” eller någon annan den unge har en relation till som leder denne in i exploatering. Unga kan även ha vänner som fått ersättning för sexuella tjänster tidigare och som uppmuntrar dem att testa.^{22 23} Även i Unga, sex och internet uppgav unga skäl som att de blivit påverkade av kompisar, en partner eller att de hade övertalats av ”sexköparen”. Andra uppgav att de behövde droger, eller att de varit alkohol- eller drogpåverkade vid tillfället. Vissa kunde även uppges anledningar så som att det var roligt och spännande eller att de ”gillar att ha sex”.²⁴ Läs mer under *Vad ökar risken för att utsättas?*

● Hur kan exploateringen vara en del i en negativ spiral?

Unga som befinner sig i sexuell exploatering hamnar ofta i en negativ spiral. Det kan vara en kombination av tunga händelser som pågår under en längre tid. Det kan göra barnen extra sårbara för gärningspersoner och skapa förutsättningar för övergreppen. Sexuella övergrepp kan ofta leda till post-traumatisk stress (PTSD), dissociation och självskadebeteenden. Många unga i sexuell exploatering har en komplex traumaproblematik, där tidigare traumatiska livshändelser gör dem mer utsatta och benägna att hamna i exploatering och människohandel. Exploateringen kan bli ett sätt att hantera ångest och trauma genom att skapa en känsla av kontroll. Samtidigt som övergreppen i sig riskerar leda till ytterligare psykisk ohälsa och nya trauman.²⁶

Traumaerfarenheter och psykisk ohälsa riskerar även att leda till ett skadligt bruk av till exempel alkohol eller droger som ett sätt att självmedicinera eller hantera svåra situationer. En beroendeproblematik kan i sin tur göra unga än mer beroende av exploateringen och än mer sårbara inför personer som väljer att utnyttja deras utsatta position. Många gånger riskerar även missbruk, kriminalitet eller erfarenheter av sexuell exploatering att dölja traumaerfarenheter hos målgruppen. För att bryta den negativa spiralen måste unga i första hand skyddas från fortsatt exploatering, samtidigt som skyddsfaktorerna runt den unge stärks.²⁷ Även bemötande, ett medvetet språkbruk, kunskap om effekterna av traumasymptom och traumamedvetenhet är centralt hos de yrkesverksamma som kommer i kontakt med målgruppen.²⁸

Vad innebär sugardejting?

En väg in i sexuell exploatering för unga kan vara via så kallade sugardejtingsidor. Sugardejting innebär att en äldre person, ofta en man, ger någon form av ersättning för att dejta en yngre person. Det kan handla om att betala för saker, resor och liknande. Upplägget bygger på att någon som har mer pengar utnyttjar någon som har mindre pengar. Ofta finns en förväntan om att det ska leda till sex förr eller senare. Att betala någon för att ha sex är en form av sexköp, även om det kallas sugardejting. Under 2010-talet lanserades de första uttalade sajterna och apparna för sugardejting i Sverige. Sidorna marknadsför ofta sugardejting som ”en form av dejting som bygger på ett ärligt utbyte av sällskap och intimitet mot pengar eller andra materiella värden”.²⁹ Många yrkesverkssamma och ideella aktörer vittnar dock om att det snarare rör sig om ”glamoröst förpackade sexköp” där målgruppen inte sällan är minderåriga.³⁰

I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 lyfter flera av de intervjuade verksamheterna fram sugardejting som en arena som de upplever förekommer allt oftare i samband med sexuell exploatering.³¹ I Polismyndighetens lägesrapport om människohandel för 2019 beskrivs en fortsatt ökning av sugardejting och att polisen under året gjort särskilda insatser med fokus på sexuellt utnyttjande av barn med koppling till sugardejting.³² Att sugardejting många gånger används som en täckmantel för ”sexköp” bekräftas även av ny forskning på området.³³

Hur går sugardejting till?

Forskning med personer som använder sugardejtingsidor visar att arrangemangen kan se väldigt olika ut. Det finns en spännvidd från uttalad prostitution - till relationer där sex inte alls ingår utan där personerna ses för att till exempel gå på restaurang, shoppa och samtala. Oftast utgör sex dock en central del av sugardejting, samtidigt som arrangemangen bygger på någon form av ersättning. I en enkätstudie med användare på sugardejtingsidor uppger den yngre parten att de framför allt får ut pengar och presenter av sugardejtingen. Samtidigt uppger den äldre parten att de i första hand får ut sex av arrangemanget.³⁴ Ersättningen i sugardejting uppges för många unga vara ett sätt att söka bekräftelse och få känna sig värderad. Den som betalar förväntar sig samtidigt att den som tar emot ersättningen inte bara säljer sin kropp, utan även sin tid och sitt känslomässiga engagemang. Till skillnad från traditionell prostitution saknar träffarna ofta en tydligt avtalad tidsram och personerna interagerar ofta digitalt mellan träffarna utan ersättning. Genom att ersättningen ges som regelbundna ”ekonomiska gåvor” eller ”spontana presenter” kan båda parterna distansera det de gör från prostitution.³⁵ Det kan därmed ses som ett sätt att normalisera och omförhandla ”sexköpet” för att försöka göra det mer socialt acceptabelt.

● En kommersialisering av sex, intimitet och relationer

Enligt Lena Gunnarsson, docent i genusvetenskap vid Örebro universitet, som forskat om sugardejting kan dessa sidor ses som en pusselbit i en kommersialisering av sex, intimitet och relationer som följer i den teknologiska utvecklingens spår. Ett annat exempel är försäljningen av sexuella bilder, filmer eller shower över webbkamera på exempelvis Only fans eller andra sociala medieplattformar. Det kan vara en stor frestelse för unga att bli erbjuden snabba pengar för olika typer av motprestationer, från att skicka en lättklädd bild till att träffa en man och ha sex. Det nya digitala landskapet, inklusive sugardejtingsidor, kan antas bidra till att luckra upp gränserna kring samtycke och relationer. Villkoren och spelreglerna kring dejting förändras, vilket kan göra steget till att börja handla med sin kropp mindre än tidigare. Sugardejting kan därmed finnas på en glidande skala mellan vanlig dejting och regelrätt prostitution.³⁶

Denna gränsförskjutning och kommersialisering av intimitet och sexualitet visar på betydelsen av att löpande föra samtal med unga såväl som vuxna om samtycke, makt, kroppslig integritet och ömsesidiga relationer. Om ersättningen är en förutsättning för den sexuella handlingen är det ett brott.

Hur kan sugardejting öka risken för sexuell exploatering av unga?

Sugardejtingsidorna kan antas öka risken för prostitution, då de enligt forskning delvis attraherar en helt ny målgrupp. Flera användare på sugardejtingsidorna uppger att de aldrig skulle betala för ”sexuella tjänster” eller ”sälja sex” på platser utanför dessa digitala plattformar.^{37,38} Genom att paketera det som någonting ”oskyldigt” och ”normalt” kan sugardejting antas bidra till att normalisera prostitution och sänka trösklarna till att börja ta emot ersättning för ”sexuella tjänster”.³⁹

I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning 2021 uppger ett flertal stödverksamheter att de ser hur sugardejtingsajterna lyckas locka en yngre målgrupp. Flera uttrycker även oro kring sugardejting som en ”inkörsport” till prostitution och sexuell exploatering. Framför allt tjej- och ungdomsjourer vittnar om att de möter fler personer än tidigare som berättar om att de utsatts för sexuell exploatering. De ser även en ökning av framför allt flickor och unga kvinnor som inte lider av omsorgsbrist eller har erfarenheter av sexuella övergrepp sedan tidigare. Det tolkas bland annat som resultat att vuxna genom den ökade digitaliseringen fått allt större möjligheter att grooma och kontakta barn i sexuella syften via exempelvis sociala medier och sugardejtingsidor.⁴⁰

HUR KAN SEXUELL EXPLOATERING SE UT DIGITALT?

Barn och ungas utsatthet för sexuell exploatering på den digitala arenan tar sig en mängd olika uttryck. De som begår brotten kan vara såväl vuxna som andra barn och unga. Det kan handla om grooming på appar och sociala medier, sugardejting eller spridning av sexuella bilder och filmer mot betalning. Det kan även handla om livesända övergrepp.

Hur påverkar den digitala utvecklingen barn och ungas utsatthet?

I dag spenderar vi en stor del av vår tid online. Gränsen mellan ”online” och ”offline” har på många sätt suddats ut. Den digitala utvecklingen bidrar till att förändra våra sociala interaktionsmönster. Den bidrar även till att förskjuta gränserna kring intimitet och relationer i stort. Prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuell exploatering av barn och unga förändras ständigt i takt med den digitala utvecklingen. Både tillvägagångssätten och plattformarna förändras.

Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 visar en ökning och en tydlig kommersialisering av webbsidor som explicit förmedlar ”köp av sexuella tjänster”. Exploatering av barn och unga förekommer även på sugardejtingsidor. Samtidigt förekommer exploatering även mer dolt på sociala medieplattformar så som Only Fans, SnapChat, TikTok, Tinder, Badoo, Bigo Live och Instagram. Vilka plattformar som används av barn och unga förändras ständigt i takt med teknikutvecklingen. Barn och unga kontaktas även av vuxna i sexuella syften via vanliga spel och appar.⁴¹ Under de senaste åren har även fenomenet med ”exposekonton” uppmärksammats, där barn och unga blir uthängda med bilder och personuppgifter i syfte att kränka eller utpressa personen.⁴² Det förekommer även att framför allt män och killar byter, säljer och köper unga tjejers privata läckta bilder och filmer i låsta nätforum.⁴³ Även tjejer kan bidra till spridning av andras bilder som ett sätt att ”hämnas” eller utsätta någon.

Den sexuella exploateringen kan även vara del av andra organiserade brott som koppleri eller människohandel. Enligt Polisens lägesrapport om människohandel gällande 2021 framgår att ”användningen av digital informationsteknik är ett centralt inslag i den grova och organiserade brottsligheten.⁴⁴ Flera steg i den brottsliga processen har nästan helt och hållet flyttats online, till exempel rekrytering av offer, kontroll och annonsering av ”tjänster”.⁴⁵ Under covid-19-pandemin har även spridningen av övergreppsmaterial på barn ökat kraftigt på både vanliga internet och ”the dark web”.⁴⁶ I samband med utvecklingen av artificiell intelligens (AI) har det även blivit möjligt för personer att skapa AI-genererade sexuella övergreppsbilder på barn.⁴⁷

Hur marknadsförs sexuell exploatering online?

Den digitala utvecklingen påverkar även hur sexuell exploatering och prostitution marknadsförs online. Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 visar att det skett en tydlig kommersialisering av prostitutionen i Sverige. Trots att det är olagligt att begå sexköpsbrott ökar antalet webbplatser som explicit marknadsför försäljning av ”sexuella tjänster”. Dessa sidor är framför allt centrala i samband med sexuell exploatering av vuxna och unga vuxna. Kartläggningen visar att det skett en professionalisering av kommunikationen på sidorna. Designmönstren på sidorna och utbudet av olika funktioner tycks alltmer likna affärsmodellerna hos konventionella e-handelsföretag. Det innebär att personerna som utnyttjas i prostitution nu recenseras och betygsätts. Sidorna gör även att den som vill exploatera personer i prostitution enkelt kan filtrera annonserna utifrån olika kriterier, så som område, nationalitet, utseende eller vilka typ av ”tjänster” den som exploateras säger sig erbjuda. Aktörerna bakom sidorna gör ekonomisk vinst bland annat genom att ta betalt av den som vill annonsera eller genom reklamintäkter.⁴⁸

Till skillnad från de mer uttalade escortsidorna som öppet marknadsför prostitution så förekommer även sugardejtingsidor. De presenteras ofta som en vanlig ”dejtingsida” och riktar sig till framför allt unga kvinnor utan någon tidigare erfarenhet av prostitution. Sugardejting presenteras då ofta som något tillfälligt, tryggt och diskret som samtidigt är lite äventyrligt och försiktigt gränsöverskridande. Det marknadsförs ofta som något ”noblare och mer oskyldigt än traditionell prostitution”.⁴⁹

Genom den digitala utvecklingen har det även lanserats sidor och betalplattformar där användare själva kan skapa innehåll. Personer kan sedan välja att betala för att teckna abonnemang och prenumerera på innehållet, eller betala för enstaka filmer. Tjänsterna säger sig vilja marknadsföra och erbjuda plattformar för kreativa skapare, men innehållet har ofta sexuell och pornografisk karaktär. Den typen av plattformar riktar sig i första hand till unga vuxna som då själva producerar och sprider sexuellt material i syfte att tjäna pengar.

● Vilka digitala plattformar använder barn och unga?

Vilka appar och sociala medier som barn och unga använder förändras ständigt. Här kan du få mer kunskap om vilka plattformar som är populära just nu:

- [Svenskarna och internet | Internetstiftelsen](#)
- [Sociala medier | Svenskarna och internet](#)
En årlig undersökning om svenskarnas internetvanor
- [Föräldraskap | Internetkunskap](#)
Internetkunskap för föräldrar och andra vuxna
- [Ungar & medier 2021 - Statens medieråd \(statensmedierad.se\)](#)
Statens medieråd genomför återkommande undersökningen Ungar & medier som undersöker barn och ungas medieanvändning
- [Plattformsguiden \(dittecpat.se\)](#)
Barnrättsorganisationen Ecpat har samlat information om de vanligaste plattformarna. De erbjuder instruktioner kring hur du gör för att radera information, foton och videos på olika sociala medier.

Hur produceras och sprids sexuellt material på barn och unga?

Sexuellt material på barn och unga kan tas fram och få spridning på en mängd sätt. Exploatering kan till exempel ske genom att det är en gärningsperson som begår sexuella övergrepp som denne dokumenterar och sedan sprider. Materialet kan spridas både via det ”vanliga” internet och via det så kallade Darkweb. Det förekommer även att barn och unga utsätts för så kallade ”livesända övergrepp”. Det innebär att en förövare sitter på distans och beställer och regisserar sexuella övergrepp av barn. De betalar då andra för att begå sexuella övergrepp på barn och unga som sänds via webbkamera. Ofta är den som begår det fysiska övergreppet någon som finns i barnets närhet, till exempel en förälder. Det kan även handla om att barn tvingas begå övergrepp på sig själv eller syskon. Det förekommer även att den typen av övergrepp livesänds till ett flertal personer samtidigt.⁵⁰ Framväxten av artificiell intelligens (AI) har även möjliggjort för personer att generera sexuella övergrepps bilder utifrån verkliga barns ansikten och foton. De AI-genererade bilderna säljs och delas sedan på nätforum och sociala medier.⁵¹

I takt med att tillgången till smartphones och annan teknisk utrustning ökar, samtidigt som riskmedvetenheten är låg, ökar samtidigt mängden sexuellt material som barn och unga själva skapat. Det kan till exempel handla om att unga groomas och övertalas till att själva ”ställa upp” på olika sexuella handlingar. De kan bli erbjudna ersättning för att själva skicka nakenbilder och videos eller att visa upp sig i webbkamera. Det kan även handla om bilder och videor som i första steget har delats i förtroende med jämnåriga eller partners. Dessa kan sedan ha fått spridning via sociala medier mot barnets vilja. Det förekommer även att ungas egna nakenbilder sprids och säljs i forum på nätet av andra unga. Materialet kan även hamna på plattformar som sprider dokumenterade sexuella övergrepp på barn. Det förekommer även att gärningspersoner startar fejkkonton på sociala medier där barn och ungas privata bilder och filmer sprids tillsammans med personlig information.⁵²

Tips! Här får barn och unga tips om hur de skyddar sig på nätet

[För barn och unga - Statens medieråd \(statensmedierad.se\)](https://www.statensmedierad.se)

Hur vanligt är det med sexuella förfrågningar online?

I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning av prostitutionen i Sverige bland vuxna uppger både de som betalar och de som exploateras sexuellt att det vanligaste är att kontakten tas via internet eller sociala medier.⁵³ Även i Allmänna barnhusets studie Unga, sex och internet kunde man se ett tydligt skifte i utvecklingen som skedde mellan 2004 och 2009. Då ökade andelen som via internet kommit i kontakt med personen som exploaterat dem från 9 till 16,7 procent. I den senaste studien från 2021 hade hälften av de gymnasieelever som tagit emot ersättning för ”sexuella tjänster” kommit i kontakt med köparen via olika typer av forum på internet (49 procent). Oftast handlade det om en dating- eller sexsajt (38 procent) eller ett öppet chatforum (24 procent).⁵⁴

Att få ovälkomna sexuella förslag, bli pressad att ställa upp på sexuella saker eller uppmanas att skicka bilder är vanliga inslag när barn och unga groomas in i exploatering och övergrepp (läs mer under *Vad innebär grooming?*). I den återkommande studien Ungar & medier ställer Statens medieråd frågor till barn, 9-18 år, om deras medievanor. Här ställs även frågor om utsatthet på nätet eller via mobilen. I studien från 2021 uppger runt en tiondel av de unga i åldern 13-18 år att någon på internet eller mobilen under det senaste året försökt pressa dem till att göra något sexuellt.⁵⁵ 3-4 procent uppger att det händer en eller flera gånger i veckan. Bland unga, 13-16 år, uppgav 21 procent att de någon gång under det senaste året varit med om att någon de inte känner har bett dem skicka bilder på sig själva där de var nakna eller lättklädda.^{56,57} Bland unga, 17-18 år, är andelen 26 procent. Hälften av dessa uppger att det händer varje månad eller oftare.⁵⁸ Unga med psykiska funktionsnedsättningar är särskilt utsatta. Bland unga med psykiska funktionsnedsättningar, 17-18 år, uppger 47 procent att någon under det senaste året bett dem skicka nakenbilder. En fjärdedel uppger även att någon försökt pressa dem till att göra något sexuellt.⁵⁹

Tips från Polisen - anmäl så fort som möjligt

Polisen vill att alla sexualbrott på nätet ska anmälas. Den som utsatts behöver inte själv veta om det den har varit med om är ett brott. Du kan även tipsa Polisen om du har misstankar att det förekommer sexualbrott mot barn. Det är bättre att kontakta Polisen och låta dem bedöma om det ska utredas eller inte. Det är viktigt att den som utsatts sparar så mycket som möjligt som har koppling till händelsen. Polisanmäl så snabbt som möjligt eftersom digitala spår kan försvinna annars. En anmälan kan också hindra att fler blir utsatta.

Så görs en anmälan:

- Anmäl så fort som möjligt genom att ringa 114 14 eller gå till en **polisstation**.
- Anmäl även om det bara finns ett alias eller användarnamn på en person.
- Spara alla detaljer som finns om personen och händelsen. Spara användarnamn, konto och meddelanden med personen och ta även skärmdumpar på chatten.

Tips kan även lämnas till Polisen online: [Tipsa polisen via webben | Polismyndigheten](#)

● Skyldighet att anmäla oro när barn far illa

Enligt Socialtjänstlagen 14 kap 1§ har den som arbetar i en verksamhet som berör barn och ungdom skyldighet att genast anmäla till socialtjänsten om de i sitt arbete får vetskap om att, eller misstänker att, ett barn far illa. Anmälningsskyldigheten gäller även alla verksamheter inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, kriminalvård och polis. Den som anmäler behöver inte ha några bevis eller själv utreda hur det står till med barnet. Det man anmäler är sin oro. Det är sedan socialtjänstens uppgift att utreda.

Hur vanligt är det med spridning av ungas nakenbilder?

Unga kan även skicka avklädda bilder eller filmer. Det kan både vara frivilliga bilder skickade med samtycke, men det kan även handla om att de känt sig pressade eller tvingade att skicka dem. I studien Unga, sex och internet hade 37 procent av de unga, i gymnasiet årskurs tre, någon gång skickat en avklädd bild eller film. Det var vanligare bland tjejer (43 procent) än bland killar (29 procent) att ha gjort detta. Vanligast var det bland de som inte identifierade sig som kille eller tjej (46 procent). Av de som skickat bilder eller filmer hade 5 procent, bland såväl killar som tjejer, även lagt ut bilder på en community eller internetsajt. Den vanligaste orsaken till att man skickat avklädda bilder eller filmer var för att det var kul och spännande. Samtidigt uppgav 4 procent att de hade känt sig hotade eller tvingade att skicka bilder. Det var vanligare bland tjejer än bland killar (5,5 respektive 1,4 procent). Det var även vanligare bland tjejer än bland killar att ha skickat bilder för att få kommentarer på hur man ser ut (28 respektive 12 procent).

Det förekommer även att unga får bilder och filmer på sig själva spridda mot sin vilja. Det kan röra såväl ”vanliga” bilder som nakenbilder. I studien Unga & medier (2021) tillfrågades unga om de under det senaste året råkat ut för att någon hade lagt ut bilder eller filmklipp på dem på internet mot deras vilja. Där uppgav 14 procent av de unga, 13-16 år, och 11 procent av de unga, 17-18 år, att det hänt. Frågan rörde dock inte nakenbilder specifikt. I Folkhälsomyndighetens befolkningsstudie UngKAB (2015) riktades frågan till en äldre målgrupp, 16-29 år, och rör då specifikt nakenbilder. Där uppgav 2,8 procent av tjejerna och 1,2 procent av killarna att de hade erfarenhet av att någon lagt upp nakenbilder av dem på internet.⁶⁰

● Vad säger lagen om nakenbilder på barn?

Den som pressar ett barn under 15 år att posera sexuellt kan begå ett brott. Personen kan till exempel dömas för Utnyttjande av barn för sexuell posering (6 kap 8 § BrB). Om barnet är över 15 men under 18 år, kan brott begås om poseringen är ”ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling”. Minimistrafvet för utnyttjande av barn för sexuell posering höjdes från böter till fängelse under 2022.

Den som innehar, sprider, skildrar eller betraktar dokumenterade sexuella övergrepp mot barn kan även dömas för Barnpornografibrott (16 kap. 10 a § BrB). För att en bild eller film ska kategoriseras som olaglig ska den skildra ett barn samt vädja till sexualdriften. Med barn menar man en person vars pubertetsutveckling inte är avslutad eller när det framgår av bilden eller omständigheterna kring den, att personen är under 18 år. Straffet för barnpornografibrott är fängelse, eller böter om brottet är ringa.

Vad är ett exposekonto?

Barnrättsorganisationen Ecpat har tagit fram kunskap om barn och ungas erfarenheter av så kallade ”exposekonton”. Ett exposekonto är ett konto på exempelvis sociala medier där kränkande eller sexuella bilder och filmer sprids utan samtycke. Delningen kan exempelvis ske via sociala medier så som Snapchat. Den kan även ske genom förfrågningar på forum som exempelvis Reddit och Discord, där filer sedan delas eller laddas ner från molntjänster. Materialet delas ofta av andra barn och unga. Ofta sprids bilderna i barnets sociala nätverk av andra barn som de kan ha haft en nära relation med. Materialet kopplas ofta ihop med ett specifikt barn via information om vem barnet är och ibland med kontaktuppgifter. Följderna blir ofta allvarliga eftersom barnet många gånger utsätts för nya brott och trakasserier i bland annat skolan. Egenproducerat material av flickor i mellanstadieåldern är vanligt förekommande. Effekterna av att bli ”exposad” är ofta allvarliga och kan pågå under många år. 89 procent av barnen i Ecpats undersökning känner till vad ett exposekonto är.⁶¹

Tips! Läs mer om exposekonton hos Ecpat

- [Lärohandledning: Exposekonton - ECPAT Sverige](#)
- [Vad är ett exposekonto? - ECPAT Sverige](#)

Tips! Läs mer om barns utsatthet för sexuella övergrepp på nätet

- [Fördjupningsrapport Barn utsatta för sexuella övergrepp på nätet - Stiftelsen Allmänna Barnhuset \(allmannabarnhuset.se\)](#)

Hur påverkas barn och unga av att få bilder spridda?

Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet ökar antalet anmälningar gällande utnyttjande av barn för sexuell posering via nätet.⁶² Det händer att en gärningsperson utnyttjar flera barn och det är viktigt att polisanmäla brotten både för det enskilda barnet, och för att förhindra att fler barn utnyttjas. Att unga i förtroende delar bilder på sig själva med andra kan vara ett sätt att få bekräftelse eller att utforska sin könsidentitet eller sexualitet. Det behöver inte i sig vara dåligt så länge det sker ömsesidigt. Att känna sig pressad att skicka bilder eller att bilder som skickats i förtroende delas vidare kan dock upplevas mycket kränkande. Rädslan kring vilka som har sett, eller kan komma att se, bilderna kan bidra till ångest och oro som kan fortsätta även långt efter att bilderna togs. Det faktum att övergreppen finns dokumenterade innebär ytterligare en dimension av rädsla och oro för den som drabbats. Forskning visar att nätövergrepp kan vara minst lika traumatiserande som ett fysiskt övergrepp. Många gånger upplever barnet en ökad stress och psykisk ohälsa just på grund av bilderna finns kvar och övergreppen kan få fortsatt spridning på nätet.^{63 64}

● Var kan jag få kunskap och stöd kring barns utsatthet på nätet?

- Statens medieråd driver tillsammans med barnrättsorganisationerna Bris och ECPAT [Safer Internet Centre Sverige](#). Centret arbetar med att öka barns trygghet på nätet. De ger kunskap och stöd till barn och unga, vårdnadshavare och professionella. BRIS och ECPAT kan ge stöd direkt till den som utsatts:
- Stödlinje. BRIS driver en stödlinje dit barn kan vända sig för att få stöd om bl.a. frågor kopplade till utsatthet på nätet.
[Prata med oss | Bris - Barnens Rätt i Samhället](#)
- Rapporteringsfunktion. ECPAT driver en "hotline" som tar emot tips på alla former av misstänkta sexuella övergrepp och exploatering av barn. ECPAT kan även hjälpa till att ta ner nakenbilder som spridits.
[ECPATs rapporteringsfunktion \(hotline\) - ECPAT Sverige](#)
[Hjälp med nedtagning av nudes - Ditt ECPAT](#)

VAD VET VI OM DEM SOM UTNYTTJAR BARN OCH UNGA GENOM SEXUELL EXPLOATERING?

Sexuell exploatering kan bara förekomma så länge någon är villig att betala för att utnyttja andra sexuellt. Trots att det är olagligt så har 1 av 10 män någon gång gett ersättning för "sexuella tjänster". För att kunna bekämpa exploateringen behöver vi därför skifta fokus till att även jobba förebyggande mot viljan att exploatera andra.

Vilka utnyttjar andra genom sexuell exploatering?

Det finns stora könsskillnader när det gäller sexuell exploatering. Unga av alla kön utsätts, men de som betalar för att exploatera andra är framför allt killar och män. Det saknas svenska omfattningsstudier kring de som exploaterar just barn och unga sexuellt genom att betala för sexuella handlingar. Vi kan dock få en bild av vilka som begår sexköpsbrott i allmänhet och vilka de unga med erfarenhet av sexuell exploatering sedan uppger har varit de som betalat för övergreppen.

I Folkhälsomyndighetens befolkningsstudie från 2017 ställs frågan om man "någon gång betalat eller gett annan ersättning för sex". Studien riktas till vuxna i åldern 18–65 år. Där framkommer att närmare 1 av 10 män "någon gång betalat eller gett annan ersättning för sex" (9,6 procent). Motsvarande siffra för kvinnor var knappt 0,5 procent.⁶⁵ Siffrorna har varit liknande i flera andra undersökningar.⁶⁶ En dryg tredjedel av de som uppgav att de hade gett ersättning för sex hade gjort det vid ett flertal tillfällen (37 procent).⁶⁷ I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 framkommer att de olika yrkesgrupper som kommer i kontakt med "köpare av sexuella tjänster" alla beskriver en heterogen grupp. Individerna beskrivs som ett tvärsnitt av den manliga befolkningen. Männerna finns i alla åldersgrupper, har olika bakgrund och kommer från olika socioekonomiska grupper.⁶⁸

Även de unga som i studien Unga, sex och internet uppgav att de någon gång "sålt sexuella tjänster" uppgav att en övervägande majoritet av de som gett ersättningen var pojkar eller män (84 procent).

Bland tjejerna uppgav 96 procent att den som gett ersättningen var en pojke eller man. Killarna uppgav dock i högre grad än tjejerna att de även tagit emot ersättning från kvinnor. 60 procent hade fått ersättning från män, 20 procent från kvinnor och 20 procent från både män och kvinnor. Det vanligaste var att personen var någon helt okänd eller någon som den unge lärt känna via nätet, men det förekom även att det var någon de kände.⁶⁹

Hur vanligt är det att unga betalar för ”sexuella handlingar”?

Ofta pratar vi om betalning för sexuella handlingar som en fråga som rör vuxna, men att exploatera andra sexuellt förekommer även bland unga. I studien Unga, sex och internet uppgav en majoritet, 65 procent, av de unga med erfarenhet av att ha ”sålt sexuella tjänster” att den som betalat dem hade varit en annan ung person under 25 år.⁷⁰

I Folkhälsomyndighetens studie UngKAB15 ställs frågan direkt till unga, 16-29 år, om de själva hade erfarenheter av att exploatera andra sexuellt. Där uppgav 3 procent att de någon gång hade ”gett ersättning för sex”. Andelen var högre bland killar (5 procent) än bland tjejer (1 procent). Andelen var som störst bland unga män i ålder 25–29 år. Bland dem uppgav 8 procent att de någon gång hade ”gett ersättning för sex”. I åldersgruppen 16-19 år uppgav 1,2 procent av tjejerna och 1,1 procent av killarna att de hade ”gett ersättning för sex”. I åldersgruppen 20-24 år var andelen 3,8 procent bland killarna och 0,7 procent bland tjejerna.⁷¹ I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 vittnar även representanter från polis och rättsväsendet om hur man, genom de insatser man valt att göra, under senare år har sett en viss ökning av framför allt yngre män som åker fast för ’köp av sexuella tjänster’ eller ’utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling’.

Vad innebär grooming?

Många gånger föregås den sexuella exploatering av att barnet eller ungdomen groomas av den som begår övergreppet. Grooming innebär att någon tar kontakt med barn i sexuellt syfte. Det är en brottslig handling och kan beskrivas som ”förberedelser till sexuella övergrepp mot barn”. Personer som vill exploatera barn sexuellt söker sig till miljöer där barn befinner sig. Det kan handla både om fysiska och digitala miljöer. Många gånger när vi pratar om riskerna på nätet fokuserar vi på att barn och unga kan utsättas av vuxna. Det är dock viktigt att komma ihåg att det även är vanligt förekommande att barn och unga utsätts av andra jämnåriga. Grooming kan även ske av någon som bara är ett par år äldre än barnet. På nätet händer det i forum, appar eller på plattformar där det finns en chattfunktion eller annan möjlighet till interaktion, som att skicka meddelanden, filer och bilder. Vuxna kan även grooma barn i fysiska miljöer där barn befinner sig. Exempelvis i idrottsföreningar, i skol- eller fritidsmiljöer, i hemmet eller i boenden där barn är placerade. Själva processen vid grooming kan gå fort eller sträcka sig över en längre tid. Inte sällan söker de som begår övergreppen upp barn som befinner sig i särskilt sårbara livssituationer och som därigenom är särskilt mottagliga för bekräftelse och uppmärksamhet (*se avsnitt Vilka unga är särskilt utsatta?*).

Tips på hur du kan prata med barn om grooming

- [Grooming | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldetsmyndigheten.se\)](https://jamstalldetsmyndigheten.se)
- [Så pratar du med barn om grooming - Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](https://raddabarnen.se)
- [Parkgömmet \(parkgommet.se\) – ett lärospel mot grooming för barn 8-10 år](https://parkgommet.se)
- [ECPATs lärmaterial - ECPAT Sverige](https://ecpat.se)

● Vad säger lagen om grooming?

Att "grooma" barn under 15 år i sexuellt lyfte är olagligt. I lagens mening heter brottet kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte (6 kap. 10 a § BrB). Det innebär att en person tar kontakt med ett barn och föreslår eller stämmer träff med barnet i syfte att begå någon typ av sexualbrott. Straffet för kontakt med barn i sexuellt syfte är böter eller fängelse i högst två år.

Hur gör personer för att grooma barn och unga?

Tillvägagångssätten vid grooming är många gånger likartade. När grooming sker på digitala arenor ljuger gärningspersonen inledningsvis ofta om vilka de är. Ibland bygger de en relation med barnet genom att låtsas vara en jämnårig. Gärningspersonen arbetar ofta med att bygga upp barnets förtroende och tillit över tid, genom att få barnet att känna sig sett och lyssnat på. Kontakten inleds ofta med smicker och beröm. Gärningspersonen blir då en person som barnet litar på.

Sexuella övergrepp på nätet är ofta icke-fysiska till en början – till exempel genom att barnet uppmanas att skicka bilder eller pressas till att posera framför en webbkamera. Personen använder ofta flera olika strategier. När kontakten väl är etablerad kan det snabbt övergå till att gärningspersonen ber barnet att skicka bilder på sig själv. Det behöver inte nödvändigtvis vara en nakenbild. Men snart ber personen om mer. Det kan ske genom löften om pengar och presenter, eller genom olika typer av tvång och hot. Bilderna kan sedan användas som utpressning för att få barnet till att skicka ännu fler bilder och filmer. På så sätt kan situationen eskalera och barnets gränser blir succesivt förskjutna. Många gånger hotas barnen med att bilderna ska spridas vidare. De kan även hotas med att något kommer hända om de skulle berätta för en vuxen.

Genom ett sexualiserat språk och genom att utsätta barnet för pornografiskt material kan gärningspersonen normalisera ett sexuellt beteende. Det kan till exempel handla om att skicka nakenbilder och filmer, eller att tvinga barnet att titta på porr. Gärningspersonen vill få barnet att känna sig utvalt och delaktig i det som sker och se det som att de delar en hemlighet. Gärningspersonen kan även minska ner offrets motstånd genom att skapa en känsla av delaktighet. På så vis minskar sannolikheten för att barnet ska berätta för någon om vad som hänt.

● Vilka strategier används vid grooming?

Forskare har gått igenom verkliga chatkonversationer från domar där vuxna dömts för grooming på nätet.⁷² De hittade fyra huvudsakliga strategier som används av vuxna som vill exploatera barn sexuellt:

1. Smicker
2. Tjat och övertalning
3. Mutor
4. Hot

Hur används kontroll, hot och våld vid människohandel av barn?

Taktiken hos de som exploaterar unga i sexuella syften liknar ofta den normaliseringsprocess som förekommer vid våld i nära relationer. Personer som utsätter unga för människohandel eller koppleri använder ofta makt, social isolering, hot och andra typer av känslomässig kontroll. De kan även försätta personen i en ekonomisk beroendeställning. Det innebär att det kan vara både svårt och farligt att lämna exploateringen. Det kan även innebära att personer som utsatts för sexuell exploatering har svårt att identifiera sig som utsatta. Det kan exempelvis handla om att man har en relation, en lojalitet och ett beroende till den som utsatt en. Den sexuella exploateringen kan även utgöra en del av vålds-

utövandet i en nära relation. Det kan till exempel handla om en pojkvän som tvingar den unge att ställa upp på sexuella handlingar mot betalning, eller som sprider sexuellt övergreppsmaterial av den unge på nätet.⁷³ Det kan även handla om en rädsla för rättsväsendet eller rädsla för hämnd från den som ligger bakom exploateringen. Det finns också ofta reella hot och internationella nätverk bakom den organiserade människohandeln.

Vad vet vi om dem som exploaterar barn sexuellt?

De flesta enkätstudier och den forskning som finns fokuserar i första hand på barn och ungas utsatthet för exploatering. Kunskapen är betydligt längre gällande förekomst och motiv hos dem som väljer att exploatera andra. Forskning om personer som utnyttjar personer i prostitution eller som exploaterar barn sexuellt är begränsad. När det gäller barn och ungas utsatthet hamnar fokuset ofta på pedofila tändningsmönster. Forskningen rör ofta personer som utnyttjar eller producerar övergreppsmaterial på mindre barn, snarare än dem som utnyttjar unga genom 'köp av sexuell handling'.⁷⁴ Det finns aldrig en enskild förklaring till att någon utövar våld eller exploaterar andra, men den största gemensamma nämnaren bland dem som betalar för "sexuella tjänster" är att de är killar eller män. Att många killar och män någon gång i sitt liv exploaterat andra sexuellt påverkas av en mängd faktorer. Samverkande riskfaktorer finns på fyra nivåer (*se faktaruta*). Personens individuella förutsättningar samspelar med de olika livsmiljöer och sociala och kulturella sammanhang som hen befinner sig i. Det kan alltså handla om enskilda individuella svårigheter i kombination med attityder och värderingar hos individen och de grupper personen ingår i.. Även de sammanhang och närmiljöer personen befinner sig i kan verka hindrande eller möjliggörande. Även lagstiftning, normer och samhällets syn på våld påverkar.⁷⁵

● Vad är en riskfaktor?

En riskfaktor för ett visst beteende är en egenskap, en händelse, ett förhållande eller en process som ökar sannolikheten eller risken för ett visst utfall. Det finns inte en enskild riskfaktor som förklarar varför vissa individer utövar våld, eller varför våld är mer vanligt förekommande i vissa sammanhang än i andra. Riskfaktorerna brukar presenteras utifrån en så kallad socio-ekologisk modell. Den visar att orsakerna till våld finns i komplexa samband mellan riskfaktorer på individuell nivå, i relationer, i närmiljön och i samhället i stort. Genom att identifiera riskfaktorer kan vi sedan arbeta för att förebygga dessa risker.

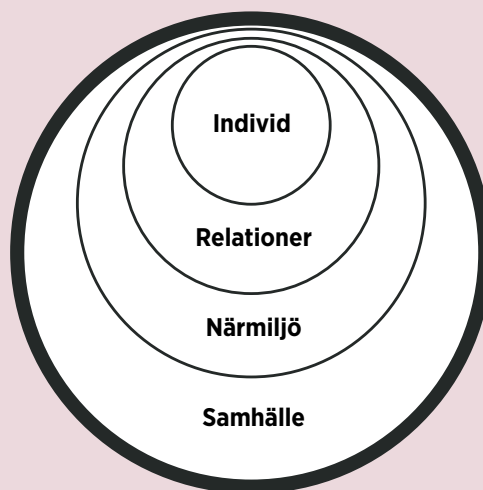

Fig. 1

Läs mer om riskfaktorer och förebyggande arbete i handboken [Inget att vänta på](#).

Vad ökar risken för att exploatera barn sexuellt?

Internationell forskning om sexuell exploatering av barn fokuserar ofta på personer som producerar och nyttjar övergreppsmaterial på barn (så kallade "barnpornografibrott") men inkluderar ibland även dem som direkt utnyttjar barn genom "köp av sexuella handlingar". Forskningen visar att en

riskfaktor på individuell nivå är att uppleva intimitetssvårigheter, att ha mycket ”opersonligt” sex och att tända sexuellt på dominans och sex som inte tar hänsyn till motparten. Det kan även handla om olika kognitiva svårigheter och begränsningar, såväl som emotionella svårigheter så som empatistörningar eller oförmåga att hantera aggressivitet. På individnivå är det även en riskfaktor med en dominant maskulin självbild. Det kan exempelvis innefatta en acceptans av mäns våld mot kvinnor och våldtäktmyter, eller en känsla av att behöva bevisa sig som en ”riktig man”. På relationsnivå är ”upplevda belöningar” en riskfaktor. Det kan handla om att kontexten främjar exploateringen genom att personen får socialt erkännande, tillfredställelse eller ekonomiska vinster av att begå övergreppen. Även möjliggörande miljöer ökar risken, till exempel genom att det upplevs som enkelt att få tillgång till barn och unga att exploatera sexuellt.⁷⁶

Den tydligaste riskfaktorn i närmiljön är uteblivna sanktioner. Det vill säga att personen inte möts av några konsekvenser, trots att riktlinjer, rutiner eller lagstiftning finns. På liknande sätt är strafffrihet en riskfaktor på samhällsnivå. Det vill säga att lagstiftningen eller rättssystemet inte lyckas skydda barn eller komma åt exploateringen. På samhällsnivå kan även synen på barn utgöra en riskfaktor. Det vill säga att barns rättigheter inte erkänns och att barn i stället förväntas underkasta sig och ses som vuxnas ”egendom”. Även starka normer baserade på mäns rättigheter och kvinnors underordning på samhällelig nivå kan öka risken för sexuell exploatering av unga.⁷⁷

- De exempel på riskfaktorer som presenteras här ska inte ses som heltäckande. Forskningen kring personer som utövar våld och begår övergrepp är fortfarande bristfällig. Att det finns få riskfaktorer på vissa ”nivåer” betyder inte att det inte finns fler, utan snarare att det saknas tillräckligt med forskning för att kunna styrka dem.

Vad ökar risken för att utsätta barn för sexuella övergrepp?

När det gäller riskfaktorer för att begå sexuella övergrepp på barn finns ytterligare stöd i forskningen. Utöver de riskfaktorer som nämns i avsnittet ovan är det på individuell nivå även en riskfaktor att ofta missbruka olika ”stimulansmedel” för att uppnå njutning, så som pornografi, alkohol eller droger. Det är även en riskfaktor att ha upplevt traumatiska händelser under uppväxten eller att ha växt upp med bristande föräldraskap och brist på omsorg och trygg anknytning. Även sociala normer som förväntar sig lydnad och disciplin från barn kan påverka, såväl som att växa upp i familjer som präglas av konflikter, stress, bristande resurser och social isolering. På samhällsnivå kan även sexualiserade skildringar av våld i medierna öka risken för övergrepp, genom att skapa socialt accepterade bilder där kvinnor och barn, så väl som våld i sig, sexualiseras.⁷⁸

Vill du läsa mer?

I Jämställdhetsmyndighetens handbok Inget att vänta på presenteras faktorer som har forskningsstöd och som ökar risken för olika typer av våld.⁷⁹ Riskfaktorerna är sammanställda av forskare och finns även beskrivna i en interaktiv modell online. Här presenteras bland annat riskfaktorer för att utsätta andra för människohandel, begå sexuella övergrepp mot barn och exploatera barn sexuellt.⁸⁰

[Inget att vänta på | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

[Factors at play in the perpetration of violence against women, violence against children and sexual orientation violence – A Multi-level Interactive Model \(humanconsultancy.com\)](#)

VAD ÖKAR RISKEN FÖR ATT UTSÄTTAS?

I dag finns god kunskap om olika faktorer som kan bidra till att öka risken att utsättas för sexuell exploatering. Ofta samspelar en mängd riskfaktorer på flera nivåer. Att olika utsattheter samspelar riskerar även leda till en negativ spiral. Barn med erfarenheter av sexuella övergrepp tidigare i livet är särskilt utsatta.

Hur samspelar olika riskfaktorer?

Barn utsatta för sexuell exploatering är en grupp med omfattande och komplexa behov. Det är inte ovanligt att flera riskfaktorer samspelar och bidrar till att förstärka varandra. I *Vilka unga är särskilt utsatta?* diskuteras hur diskriminerande strukturer eller utanförskap kan göra att unga befinner sig i en särskilt sårbar livssituation. Detta kan i kombination med andra individuella riskfaktorer bidra till att göra barnet särskilt utsatt. Samtidigt kan även unga utan tidigare riskfaktorer riskera att utsättas i sexuell exploatering, genom att exempelvis groomas av en förövare, lockas in i exploateringen av kompisar eller genom sugardejtingsidor.

På gruppnivå skiljer sig dock unga med erfarenheter av att exploateras sexuellt från andra unga genom att ha en problematisk livssituation inom flera områden. Många av de barn och unga som utsätts för sexuell exploatering är kända av exempelvis socialtjänst, rättsväsende eller hälso- och sjukvård sedan tidigare.⁸¹ I Folkhälsomyndighetens enkät UngKAB från 2009 framkom att unga, 16-29 år, med låg självkänsla, som debuterat sexuellt före 15 års ålder samt unga som var högkonsumenter av alkohol, cannabis eller andra droger, i större utsträckning än andra hade fått ”ersättning för sex”.⁸²

Riskfaktorer med starkt forskningsstöd är bland annat utsatthet för våld och sexuella övergrepp som barn, samt en hög drog- och alkoholkonsumtion. Barn och unga som blivit sexuellt exploatera-

de har även i högre grad än andra en komplex sjukdomsbild. De lider ofta av psykisk ohälsa i form av exempelvis depressioner och post-traumatiska stresssymptom (PTSD). Många kan även ha en negativ självbild och problem med att sätta gränser. Många uppvisar även olika typer av sexualiserade beteenden, utåtagerande beteendeproblem eller sexuellt överförbara sjukdomar.^{83 84}

Unga med erfarenheter av sexuell exploatering har även i högre grad än andra erfarenheter av skolkning, skolavstängningar samt kriminalitet och arresteringar. Det finns även forskningsstöd för sambanden mellan sexuell exploatering och dysfunktionella familjeförhållanden eller bristande föräldrarelationer. Det är vanligare att de utsatts för hot och våld i familjen, jämfört med andra unga. Detta kan i sin tur öka risken för skolrelaterade problem och låga skolresultat, vilket utgör ytterligare en riskfaktor. Unga som lever i hemlöshet, som är boendeplacerade eller som har rymt från hem eller boende löper även särskild risk att utsättas. Internationellt finns även samband mellan sexuell exploatering och våld i nära relationer såväl som gängkopplingar.^{85 86}

● Även unga utan synliga riskfaktorer kan exploateras sexuellt

Det är viktigt att komma ihåg att en riskfaktor bara innebär en ökad risk. I Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning från 2021 framkommer att verksamheter som möter utsatta i allt högre grad kommer i kontakt med unga utan bakomliggande riskfaktorer. Det kopplas bland annat ihop med fenomen så som "sugardejting" och grooming på sociala medieplattformar.

Hur ser kopplingen ut mellan sexuella övergrepp och exploatering?

Sexuell exploatering av barn innebär i sig sexuella övergrepp, fast där någon form av ersättning har getts i samband med övergreppet. Många av de barn och unga som utsätts i sexuell exploatering har samtidigt erfarenheter av andra typer av sexuella övergrepp. Sexuella övergrepp i barndomen är en av de starkast belagda riskfaktorerna för att bli utsatt för sexuell exploatering senare i livet.^{87 88} Forskning visar att en stor andel unga som exploateras sexuellt eller som utsätts för människohandel har erfarenheter av fysiskt, psykiskt och sexualiserat våld eller upprepad försummelse i barndomen. Sambanden med sexuella övergrepp finns även belagda i en svensk kontext. Av de elever i årskurs tre på gymnasiet som "sålt sexuella tjänster" uppgav 88 procent av flickorna och 36 procent av pojkarna att de hade utsatts för sexuella övergrepp tidigare i livet.⁸⁹

Sexuella övergrepp mot barn kan många gånger innebära allvarliga konsekvenser för barnets hälsa och välmående, både omedelbart och ut ett livslångt perspektiv. Forskningen visar på tydliga samband mellan utsatthet för sexuella övergrepp i barndomen och ökad risk för exempelvis självmord, sociala svårigheter, bristande skolprestationer, bromsad utveckling av hjärnan, kronisk smärta och framtida våldsutsatthet.⁹⁰ Erfarenheter av sexuella övergrepp i barndomen riskerar att leda till psykisk ohälsa och trauman. För barn som fått sin kroppsliga integritet och sina gränser överträdna kan steget upplevas mindre till att senare ta emot ersättning för övergreppen. Att ta emot ersättning kan till exempel vara ett sätt att försöka hantera bristen på traumabearbetning genom att återuppleva övergreppen. Det kan även ge en upplevd känsla av kontroll över övergreppssituationen.⁹¹

● Exempel på riskfaktorer för sexuell exploatering*

- Tidigare våldsutsatthet
 - o Utsatthet för sexuella övergrepp som barn
 - o Erfarenheter av fysiskt och psykiskt våld och/eller försummelse i barndomen
 - o erfarenheter av våld i nära relationer
 - Intellectuella och/eller neuro-psykiatriska funktionsnedsättningar
 - HBTQI-identitet
 - Låg självkänsla
 - Alkohol- eller drogmissbruk
 - Ekonomisk utsatthet
 - Bristande stöd från vuxna
 - Dysfunktionella familjeförhållanden och dåliga föräldrarelationer
 - Utanförskap och erfarenhet av diskriminerande strukturer
 - Tidig sexualdebut
- Skolsvårigheter, erfarenheter av skolkning eller skolavstängningar, skolrelaterade problem eller låga skolresultat
 - Ohälsa
 - o hög grad av post-traumatiska stresssymptom (PTSD)
 - o depressioner och psykisk ohälsa
 - o sexuellt överförbara sjukdomar
 - o komplex sjukdomsbild
 - Olika typer av hypersexuella beteenden eller utåtagerande beteendeproblem
 - Hemlöshet eller att ha rymt från hem/boende
 - Gängkopplingar
 - Etablerad kontakt med socialtjänst och/eller rättsväsendet

*Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)

Vad kan yrkesverksamma vara särskilt uppmärksamma på?

Samtidigt som det är viktigt att ha kännedom om riskfaktorer är det också viktigt att ha med sig att även barn och unga utan någon av dessa bakomliggande riskfaktorer kan exploateras sexuellt. Det kan även hända att barn och unga som har utsatts för sexuell exploatering inte visar någonting utåt. Barn och unga söker inte alltid hjälp, men många gånger finns de redan i vården eller stödverksamheter av andra anledningar. Om din magkänsla säger att något inte står rätt till - våga fråga!

Det kan samtidigt vara bra att vara särskilt uppmärksam på beteenden och varningssignaler som vi vet kan ha samband med sexuell exploatering. Socialstyrelsen lyfter fram att oro, sorgsenhet, undvikande av kontakt, många sms och mobilsamtal, mycket pengar och dyra kläder kan vara tecken på att en ung människa exploateras sexuellt. Men det behöver inte vara det. Andra tecken kan vara att hen lever i ekonomisk utsatthet, har missbruksproblem eller är indragen i kriminell verksamhet. Den unga kan också ha fysiska tecken på att ha varit utsatt för våld.⁹²

Ett förändrat beteende är ofta en varningssignal. Andra varningstecken kan vara att den unga tar sexuella risker och har stort behov av sexuell bekräftelse. Ibland kan barnet eller den unge börja prata om sex på ett explicit sätt. Om det handlar om ångestdämpning kan de använda andra sätt att skada sig parallellt. Det är inte ovanligt med ätstörningar eller att de skär sig för att försöka dämpa sin ångest.

Tips! Våga fråga om du misstänker att något inte står rätt till

Många gånger känner vi på oss när något inte står rätt till. Känner du en oro för ett barn eller ungdom i din verksamhet så ta fasta på det och våga fråga. Ofta kan du behöva fråga flera gånger. Det är inte säkert att du får ett ärligt och sant svar första gången. Men du kan öppna en dörr genom att visa att du ser den unga personen.

VILKA UNGA ÄR SÄRSKILT UTSATTA?

Personer som vill exploatera barn och unga sexuellt letar många gånger upp dem som befinner sig i särskilt sårbara livssituationer. Att leva med diskriminerande strukturer och utanförskap kan i kombination med individuella riskfaktorer göra vissa barn och unga särskilt utsatta.

Hur kan utanförskap och diskriminering öka risken för exploatering?

De som söker efter barn och unga att utnyttja sexuellt letar ofta aktivt upp unga som befinner sig i särskilt sårbara situationer. Att den unge befinner sig i en sårbar position kan innebära att denne är mer mottaglig för det inledande smicker som den som vill utnyttja barnet erbjuder. Detta utnyttjas många gånger av den som vill begå övergreppen. Genom att lyssna, ge komplimanger och "finnas där" erbjuder de ofta inledningsvis en trygghet och bekräftelse som den unga kan sakna i sin vardag. Även barn utan bakomliggande riskfaktorer kan vara mottagliga för denna bekräftelse. Alla barn och unga riskerar därmed att utsättas för grooming, men vissa grupper är extra sårbara. Tjejer är mer utsatta än killar för sexuella kontaktförsök på nätet, att känna sig hotade eller tvingade att skicka bilder och att få nakenbilder spridda mot sin vilja.⁹³

Unga kan även utsättas för sexuell exploatering utan att det föregåtts av en groomingprocess. Unga med erfarenhet av sexuell exploatering befinner sig inte sällan i utsatta livssituationer eller har erfarenhet av diskriminerande strukturer. Det kan till exempel handla om barn som är utsatta i skolan, som lever med ekonomisk utsatthet eller som har svårigheter i familjen. Det kan även handla om barn med funktionsnedsättningar eller unga hbtqi-personer som söker efter sin sexualitet eller könsidentitet. Barn som lider av psykisk ohälsa är särskilt drabbade, liksom barn med neuropsykiatriska diagnoser eller intellektuella funktionsnedsättningar. Även unga som lever med hedersnormer kan vara särskilt utsatta.

Unga som kommer från dysfunktionella familjeförhållanden, som rymt hemifrån, som saknar uppehållstillstånd eller som lever med beroendeproblematik kan dessutom vara extra sårbara inför kopplare eller människohandlare som utnyttjar deras situation. De kan också komma i kontakt med andra jämnåriga som befinner sig i sexuell exploatering. För många kan sexuell exploatering då framstå det som det minst dåliga alternativet för att tillgodose behovet av tak över huvudet, inkomst, trygghet och sociala relationer.⁹⁴

● Kom ihåg att sårbarheterna kan överlappa varandra

Många gånger kan dessa olika sårbarhetsfaktorer överlappa varandra. Många barn och unga kan ha erfarenheter av flera diskriminerande strukturer samtidigt. Det gör att en mängd olika aspekter kan bidra till att förstärka barnens utsatthet ytterligare.

Hur ser situationen ut för boendeplacerade barn och unga?

Placering i familjehem eller HVB-hem har tidigare identifierats som en riskfaktor för sexuella övergrepp mot barn i en svensk studie. Även barn och unga som inte är placerade, men som har föräldrar som är oense om boende och umgänge har tidigare visat sig vara överrepresenterade när det gäller utsatthet för sexuella övergrepp.⁹⁵ Andelen unga med erfarenheter av sexuell exploatering är hög bland de som vårdas vid Statens institutionsstyrelse enligt lagen om vård av unga (LVU). I en kartläggning från 2018 uppgav 13 procent av de svarande flickorna och 5 procent av de svarande pojkarna att de någon gång haft ”sex i utbyte mot ersättning, tjänster eller förmåner”. 70 procent av dessa uppgav att det hade hänt mer än en gång. Ersättningen var ofta alkohol, narkotika, pengar eller boende.⁹⁶ Socialstyrelsen lyfter även fram att unga som har rymt hemifrån eller från institutioner kan finna sig i situationer med risk för sexuell exploatering. Att ta emot ersättning som mat, bostad, alkohol, droger, värme eller närhet i utbyte mot sex, kan i dessa sammanhang vara en överlevnadsstrategi.⁹⁷

Hur ser situationen ut för unga HBTQ-personer?

Studier visar att hbtq-ungdomar (homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera) i högre grad än andra unga har erfarenheter av sexuella övergrepp, sexuell exponering på internet och sex mot ersättning. I studien Unga, sex och internet uppgav 60 procent av de homosexuella och 43 procent av de bisexuella i årskurs tre på gymnasiet att de utsatts för sexuella övergrepp. Bland heterosexuella unga var andelen 23 procent. Av de elever som identifierade sig som transpersoner hade 66 procent någon gång utsatts för sexuella övergrepp.⁹⁸ Att inte identifiera sig som pojke eller flicka har tidigare identifierats som riskfaktorer för sexuella övergrepp mot barn i en svensk studie.⁹⁹ Att ha blivit utsatt för sexuella övergrepp är i sig en stark riskfaktor för att senare i livet exploateras sexuellt.

I Folkhälsomyndighetens befolkningsundersökning om SRHR från 2017 framkom att 7 procent av de homo- och bisexuella personerna, oavsett kön, hade tagit emot ersättning för sex. Bland unga män, 16–29 år, som identifierade sig som homo-, bisexuella eller queera hade 6 procent tagit emot ersättning för sex, jämfört med 1 procent bland de heterosexuella männen i samma ålder (motsvarande siffra redovisas inte för andra kön).¹⁰⁰ Andelen kan dock vara ännu högre. I en studie riktad specifikt till hbtq-personer som genomfördes online av RFSU Ungdom under 2014 uppgav knappt 17 procent av de svarande hbtq-personerna under 20 år att de någon gång hade tagit emot ersättning för sex.¹⁰¹ I ytterligare en riktad studie om transpersoner hälsa i Sverige från 2015 uppgav 10 procent av de tillfrågade transpersoner att de någon gång fått ersättning för sex. 3 procent uppgav att det

skett vid ett tillfälle och 7 procent vid flera tillfällen. Studien byggde på ett självselekerat urval med personer över 15 år, men drygt hälften av de svarande var 15–29 år gamla. Den främsta anledningen som angavs var brist på annan försörjning, följt av att det var spännande, att det var ett sätt att ”skada sig själv” eller för att få bekräftelse i sin könsidentitet.¹⁰²

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har tidigare visat att unga hbtq-personer generellt har betydligt sämre allmäntillstånd och lägre emotionellt stöd än andra unga. Fler lider av nedsatt psykiskt välbefinnande och svåra besvär av ängslan, oro eller ångest. De har även i högre grad utsatts för våld och hot om våld.¹⁰³ I den nationella ungdomsenkäten från 2021 framkommer att nästan en femtedel av alla unga hbtq-personer, 16–25 år, har utsatts för någon form av påverkan om att förändra sin sexuella läggning, sin könsidentitet eller sitt könsuttryck. Det är vanligast att det är andra unga eller familjen som försökt påverka en.¹⁰⁴ Unga personer som lever bortanför hetero- och cisnormen kan därmed bli extra utelämnade till andra för att söka bekräftelse för sin sexualitet eller könsidentitet. Att inte kunna vara öppen med sin sexualitet eller könsidentitet kan även försvåra möjligheten att söka stöd vid övergrepp eller exploatering. Att sakna psykosocialt stöd och bära med sig erfarenheter av att osynliggöras, trakasseras eller att inte bli respekterad ökar även risken att utsättas i andra sammanhang. Det är något som kan utnyttjas av personer som vill exploatera andra sexuellt. Unga transpersoner kan även uppleva ett ”självhat” mot den egna kroppen, vilket kan öka risken för övergrepp och exploatering.¹⁰⁵

Hur ser situationen ut för ensamkommande barn och unga?

Även ensamkommande barn och unga befinner sig i en särskilt utsatt situation. Röda Korset lyfter särskilt fram psykisk ohälsa i kombination med avsaknad av stabila boenden och tillgång till grundläggande humanitära behov.¹⁰⁶ Många kan även bära på trauman och ha blivit utsatta för sexuella övergrepp under flykten till Sverige. De kan även sakna alternativa sätt att försörja sig själva, ha ett försörjningsansvar för familjemedlemmar eller skulder som ska återbetalas.¹⁰⁷

Även Socialstyrelsens vägledning till Socialtjänsten lyfter fram att ensamkommande barn kan vara särskilt utsatta för människohandel och exploatering i Sverige.¹⁰⁸ En enkätundersökning i Stockholm 2019 visade att fyra av tio ensamkommande barn hade tvingats göra saker mot sin vilja för att de behövt pengar eller boende. Mer än en femtedel av dessa uppgav att det de tvingades göra var av sexuell karaktär.¹⁰⁹ I en liknande enkätundersökning i Malmö svarade 49 procent av de ensamkommande att de behövt göra saker mot sin vilja. 27 procent svarade att de inte ville svara eller inte visste.¹¹⁰ Röda Korset uppger även att 73 procent av deras lokalföreningar under 2019 mötte unga som mådde psykiskt dåligt på grund av att de utsatts för någon form av exploatering. En femtedel av dessa uppgav att unga de mött ”utnyttjats inom sexhandel”. Sammantaget visar undersökningarna på en omfattande exploatering av målgruppen. Tillsammans med intervjuer från organisationen Ensamkommandes förbund finns starka indikationer på att många ensamkommande även exploateras sexuellt i utbyte mot boende eller försörjning.¹¹¹

Hur ser situationen ut för barn och unga med funktionsnedsättningar?

Barn och unga med intellektuella eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar löper också större risk än andra att utsättas. Statens medieråd visar i studien Ungar & medier 2021 att den upplevda utsattheten på nätet är betydligt högre bland unga med psykiska funktionsnedsättningar, jämfört med andra unga. De uppger i högre grad än andra unga att de fått bilder spridda mot sin vilja, att de pressats till att göra något sexuellt och att de ombetts skicka nakenbilder på sig själva. Bland 17–18-åringar med psykiska funktionsnedsättningar har nästan varannan person blivit ombedd att

skicka lättklädda eller nakna bilder på sig själv under 2020. Det främst är tjejer med psykiska funktionsnedsättningar som råkar ut för detta. Det är även vanligare bland tjejer än bland killar att någon okänd person försökt pressa dem att göra något sexuellt mot deras vilja.¹¹²

Även många stödverksamheter för personer i prostitution uppger att personer med olika typer av funktionsnedsättningar är överrepresenterade bland deras målgrupper. Det kan handla om personer med autism, ADHD eller intellektuella funktionsnedsättningar. Jämställdhetsmyndighetens omfattningskartläggning av prostitutionen i Sverige visar även att kopplingen mellan funktionalitet och sexuell exploatering är komplex. Dels kan olika typer av funktionsnedsättningar bidra till en ökad sårbarhet som utnyttjas av den som exploaterar personen. Men traumatiska upplevelser i samband med exploateringen kan i sig leda till psykisk ohälsa, nedsatt kognitiv förmåga och tillfälliga såväl som mer varaktiga funktionsnedsättningar.¹¹³

Barn och unga med funktionsnedsättningar har till exempel generellt en högre risk för psykisk ohälsa, sämre självkänsla och har svårare att få kontakt med jämnåriga.¹¹⁴ De är även i högre grad utsatta för våld och trakasserier än andra unga.¹¹⁵ De kan även ha svårigheter med till exempel gränsättning eller att göra riskbedömningar av situationer. Det är även vanligt att vilja smälta in och vara som alla andra, genom att ha relationer, vara sexuellt aktiv och bli bekräftad i sin könsidentitet.¹¹⁶ Personer med en funktionsnedsättning kan också i högre utsträckning vara vana att andra fattar beslut över deras huvuden. Unga med fysiska funktionsnedsättningar kan även vara vana vid att andra tar i deras kroppar. Dessa barn kan därför ha svårt att lita på sig själva och sina egna gränser. De kan därför lättare tro att det som de utsätts för är normalt, vilket även kan göra det mer osannolikt att de berättar för någon om det som de är med om.¹¹⁷

Hur ser situationen ut för barn och unga som lever i en hederskontext?

Kunskapen om unga med som lever i en hederskontext och som samtidigt har erfarenhet av sexuell exploatering är låg. Det saknas studier och statistik kring omfattning av målgruppen. Det går därmed inte att ge statistik om hur vanligt förekommande det är att leva med hedersnormer bland unga med erfarenheter av sexuell exploatering. Jämställdhetsmyndighetens rapport *Brister i kunskap, stöd och insatser* visar dock att gruppen förekommer. Både socialtjänst, rättsväsende och boendepersonal uppger att de har erfarenhet av att hantera dessa ärenden i sina verksamheter. Generellt missas dock ofta överlappningen mellan utsattheterna. Frågorna hanteras ofta som separata områden och få ärenden hänvisades till Barnahus. Samtidigt är gruppen extra sårbar och utsatt i de fall då sexuell exploatering förekommer. Yrkesverksamma behöver därför ha kännedom om den komplexa problematik det medför när dessa olika sårbarheter samspekar.¹¹⁸

Exempelvis är barn- och tvångsäktenskap ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck. Det kan samtidigt vara ett led i människohandel och sexuell exploatering om det förekommer pengatransaktioner i samband med äktenskapet. Människohandel kan även förekomma i samband med att barn som lever i en hederskontext förs utomlands.¹¹⁹ Det förekommer även att barn och unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samtidigt utsätts för sexuell exploatering exempelvis under en placering i skyddat boende, familjehem eller HVB (hem för vård eller boende).

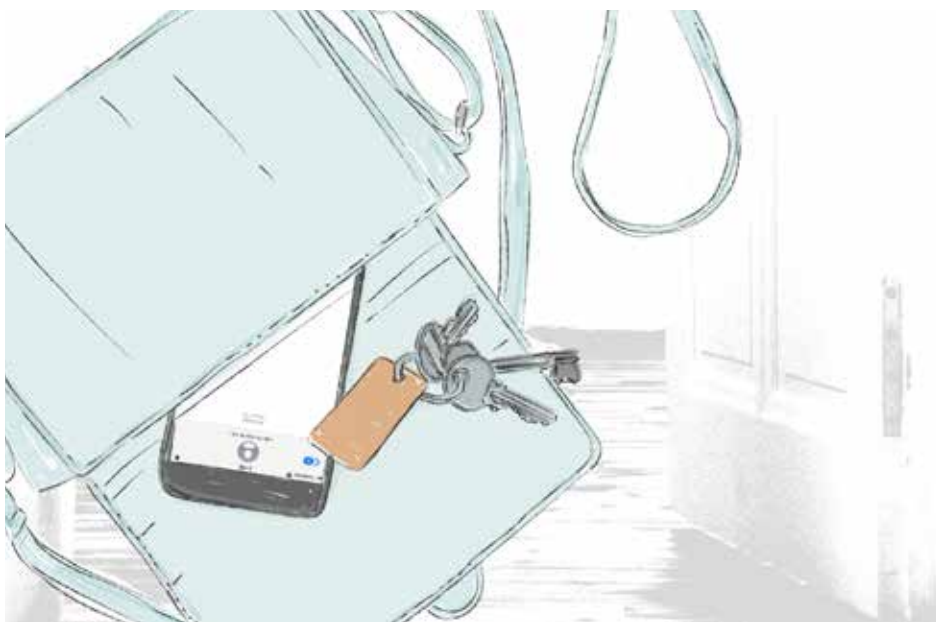
Att växa upp med en hög grad av kontroll och begränsningar i frihet kan bidra till att unga inte utvecklar förmågan att själva sätta gränser på samma sätt som andra unga, vilket kan utnyttjas av andra. Unga som lever i en hederskontext med starka oskuldsnormer kan, på liknande sätt som hbtqi-personer som saknar psykosocialt stöd hemifrån, bli särskilt ensamma eller utelämnade till andra i sökandet efter sin sexualitet (*se avsnittet ovan*). Bristen på psykosocialt stöd kan vara särskilt stort hos unga som tvingats lämna eller bryta med sin familj på grund av hedersrelaterat våld och förtryck. De kan därmed antas vara särskilt sårbara för personer som vill exploatera dem. Att som elev inte få bestämma framtida partner har tidigare identifierats som en riskfaktor för sexuella övergrepp mot barn i en svensk studie.¹²⁰

Att inte kunna vara öppen med sin sexualitet kan även försvåra möjligheten att söka stöd vid övergrepp eller exploatering, vilket ökar risken för fortsatt utsatthet. Den starka oskuldsnormen för flickor och kvinnor kan göra att de själva skuldbeläggs vid sexuella övergrepp. Att vara rädd för att familjen ska få veta gör också att de kan hamna i utpressningssituationer där den som exploaterat dem hotar med att avslöja dem för familjen, exempelvis genom att skicka bilder, om de inte fortsätter att ”ställa upp”. Hotbilden mot unga som utsätts för sexuell exploatering och som lever i en hederskontext kan därmed vara extra stor. Ibland kan det finnas felaktiga föreställningar hos yrkesverksamma om att det är en skyddsfaktor mot sexuell exploatering att leva i en kontext med starka oskuldsnormer och hedersrelaterat förtryck. Detta kan i sin tur påverka vilka frågor som ställs till den unge. Yrkesverksamma som möter barn och unga behöver därför vara uppmärksamma på om en individ är utsatt för flera olika former av våld. Det kan påverka hot- och riskbedömningen, vilka frågor som ska ställas och vilka insatser och åtgärder som är mest lämpliga.

Tips! Läs mer om sexuell exploatering och heder

I rapporten *Brister i kunskap, stöd och insatser* (2022:21) kartläggs förekomsten och behov av särskilda insatser för både vuxna och barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas inom prostitution eller utsätts för människohandel.

[Brister i kunskap, stöd och insatser \(2022:21\) | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

HUR KAN VI UTVECKLA ARBETET MOT SEXUELL EXPLOATERING?

Arbetet mot sexuell exploatering av barn och unga regleras i ett flertal internationella konventioner. Trots detta utsätts en stor mängd barn för sexuella övergrepp och exploatering varje år. Men tillsammans har vi möjlighet att förebygga att det sker – och att upptäcka och ge stöd till dem som redan utsatts.

Hur ser arbetet mot sexuell exploatering ut i Sveriges kommuner?

Arbetet med att upptäcka och förebygga sexuell exploatering regleras i ett flertal internationella konventioner och nationella styrdokument. Trots detta ligger kunskapen på många sätt efter det övriga arbetet inom området ”mäns våld mot kvinnor”. Under 2023 riktade Jämställdhetsmyndigheten och Länsstyrelserna en enkät till landets kommuner för att följa upp arbetet med den 10-åriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Enkäten visar att 74 procent av de svarande kommunerna har ett aktuellt och politiskt beslutat styrdokument på området. Av dessa är det dock endast 30 procent som valt att inkludera prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Endast 20 procent har inkluderat sexuell exploatering av barn. Endast en fjärdedel av de svarande kommunerna erbjuder sina medarbetare kunskaps- och metodstöd kring sexuell exploatering av barn.¹²¹ En liknande enkät genomfördes hösten 2022 av utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution. Där framkom att endast 24 procent av de svarande kommunerna driver fysiskt uppsökande arbete av målgruppen och endast 10 procent driver digitalt uppsökande arbete. Trots att vi vet att en stor mängd unga har erfarenheter av sexuell exploatering så uppger en femtedel av de svarande kommunerna att de aldrig kommer i kontakt med unga som har erfarenheter av ”sex mot ersättning”. 71 procent av de svarande kommunerna uppger att de har en aktuell rutin för att fråga om våldsutsatthet hos barn och unga, men endast en fjärdedel av dessa inkluderar frågan om sexuell exploatering.¹²² Tillsammans behöver vi därför verka för att driva utvecklingsarbetet framåt på området. Arbetet behöver ske på strategisk nivå såväl som av dem som arbetar direkt med barn och unga.

● Vilka åtaganden har Sverige på området?

År 2013 ratificerade Sverige även Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp.¹²³ Konventionen slår bland annat fast att länderna ska vidta åtgärder för att öka medvetenheten och förebygga alla former av sexuell exploatering och sexuella övergrepp mot barn. Även Sveriges nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor¹²⁴, såväl som EU:s strategi mot människohandel¹²⁵, Europaparlamentets och rådets direktiv¹²⁶ och FN:s så kallade Palermoprotokoll¹²⁷ betonar vikten av förebyggande åtgärder, skydd och stöd till utsatta samt att minska den efterfrågan som ligger till grund för sexuell exploatering. Exploateringen kan bara förekomma så länge det finns en efterfrågan. Därför måste vi börja tidigt genom att förebygga problemen innan de uppstår.

● Vad säger barnkonventionen?

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter, den så kallade barnkonventionen, svensk lag.¹²⁸ Det innebär att vi i Sverige är skyldiga att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn mot våld. Det gäller alla former av våld - fysiskt eller psykiskt, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande (Artikel 19). Barn ska även skyddas från sexuella övergrepp och från att utnyttjas i prostitution och pornografi (Artikel 34). Enligt barnkonventionen ska staterna även skydda barn från att utsättas för ekonomiskt utnyttjande och arbete som är skadligt eller som hindrar barnets skolgång (Artikel 32). Varje stat ska även förhindra bortförande, försäljning och handel med barn (Artikel 35). Enligt artikel 39 har barn som har utsatts för vanvård, utnyttjande och övergrepp även rätt till rehabilitering och social återanpassning. Barn har även rätt till bästa möjliga hälsa genom tillgång till hälso- och sjukvård (Artikel 24).

Hur kan yrkesverksamma upptäcka unga utsatta för exploatering?

För att kunna utveckla ett arbete mot sexuell exploatering måste verksamheten först skapa sig en bild av problemets omfattning. För att kunna erbjuda stöd och skydd behöver verksamheter även upptäcka de barn och unga som redan har erfarenheter av sexuell exploatering. Det inkluderar även att upptäcka och ge insatser till personer som utsatt andra. Trots det kan vuxna ibland uppleva att dessa frågor är jobbiga att lyfta. Yrkesverksamma och andra vuxna behöver därför avdramatisera frågorna och visa att det är ämnen som går att prata om. Både i mötet med utsatta och i ett förebyggande syfte.

Ett sätt att öka upptäckten av våld och exploatering är genom att ställa systematiska frågor till alla barn och unga i verksamheten. På så sätt signalerar verksamheten att utsatthet är vanligt förekommande och att ämnet är något som går att prata om. För att kunna fråga om våldsatthet och sexuell exploatering mer systematiskt kan det behöva utvecklas verksamhetsanpassade rutiner och metoder. Det kan omfatta kompetenshöjande insatser och att säkerställa att det finns hänvisningsstöd och beredskap för hur verksamheten hanterar svaren. Många gånger undviker yrkesverksamma att ställa frågor om känsliga ämnen för att de inte vet hur de ska hantera svaren.

Hos Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården har frågor om erfarenheter av ”sex mot ersättning” inkluderats i inskrivningsformulären. Även flera andra myndigheter arbetar med upp-

drag kring att öka upptäckten av våld i mötet med klienter. 128 Förutom att ställa rutinmässiga frågor om våld kan det även omfatta att tillhandahålla information på webben. Det kan vara information om våld, vad personer har rätt till för stöd samt information om vart våldsutsatta eller våldsutövande personer kan vända sig. Frågan om prostitution, människohandel och sexuell exploatering av barn kan därmed vävas in i det breda arbete som görs kring ökad upptäckt av våld i kommuner och myndigheter. För verksamheter som möter barn och unga finns exempelvis verktyget SEXIT som ett stöd i att öka upptäckten och möjliggöra stöd (*se faktaruta*).

● SEXIT – ett verktyg för att identifiera våldsutsatthet hos unga

SEXIT är en metod som syftar till att unga som är sexuellt risktagande eller utsatta och/eller personer med erfarenhet av våld, ska identifieras och erbjudas relevant vård och stöd. SEXIT består av en utbildning, ett frågeformulär och en handbok. Detta används som ett verktyg för att på ett standardiserat sätt ställa viktiga och ibland känsliga frågor i mötet med unga. Verktyget är huvudsakligen utvecklat för ungdomsmottagningar, men även elevhälsa, barn- och ungdomspsykiatri och andra verksamheter använder SEXIT. SEXIT har tagits fram av Kunskapscentrum för sexuell hälsa i samarbete med Sexualmedicinskt centrum-Pilen, Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer och Smittskydd Västra Götaland.

[SEXIT – samtal om sexuell hälsa och erfarenhet av våld - Vårdgivarwebben Västra Götalandsregionen \(vgregion.se\)](https://vgregion.se/sexit)

Tips! Fundera på hur ni arbetar i er verksamhet

Fundera på hur frågor om våld och sexuell exploatering kan integreras i era rutiner och i samtal med er målgrupp. Hur kan ni säkerställa att unga känner till att ni arbetar med frågorna och att det finns stöd finns att få om de utsatts eller utsatt någon annan?

Hur kan jag prata med barn och unga om sexuell exploatering?

Olika former av våld, övergrepp och exploatering är en del av många ungas vardag. Det är därför centralt att vuxna inte undviker svåra ämnen eller förminskar det som hänt. Yrkesverksamma och andra vuxna behöver kunna föra samtal både med unga som utsatts och med dem som begått övergrepp mot andra. När unga berättar om svåra upplevelser är det viktigt att våga stanna kvar och lyssna. De testar sig ofta fram för att se om den vuxna de möter är villig att ta emot berättelsen. När vuxna får kännedom om barns våldsutsatthet kan de ofta reagera med starka känslor och ha svårt att hantera berättelsen. Det kan göra att barnet upplever att det har gjort fel och de känner skuld och skam. När vuxna frågar behöver de vara beredda på att få svar som kan vara jobbiga att höra. Då är det viktigt att inte få panik inför barnet. Om barnet känner att det hen berättar verkar vara det värsta den vuxne hört, kommer hen inte att berätta mer. Yrkesverksamma och andra vuxna behöver i stället spegla och bekräfta den unges erfarenheter.

Våga ställ öppna och undersökande frågor, snarare än att förutsätta att du vet vad den unge utsatts för – eller utsatt andra för. Gärningspersonen, eller den som blivit utsatt, kan vara någon av samma kön, en släkting eller någon som den unga var förälskad i. Var öppen för att den sexuella exploateringen kan fylla olika funktioner i den unges liv. Undvik förutfattade meningar och värderingar. Var tydlig med att den unge utsatts för, eller utsatt någon annan för, är ett brott. Det betyder inte automatiskt att erfarenheten av att utsättas har varit jobbig för personen och att den därför mår jättedåligt.

För andra barn och unga kan exploateringen samtidigt ha lett till stora trauman. Ställ därför öppna frågor och lyssna till barnets berättelse.

Det är viktigt att inte lägga skuld på den unge som utsatts och att komma med förmaningar om att det är fel att dela bilder eller träffa en främmande person. Det vet de unga redan om - och just därför känner de ofta skam. Steget till att söka stöd kan i stället kännas extra stort för barn och unga som vet om att de har gjort "fel". När de väl vänder sig till vuxenvärlden behöver vi i stället hjälpa till att avlasta känslor av skuld och skam. När den unga berättat är det viktigt att vi inte släpper denne. Vi behöver finnas vid deras sida så att de orkar fortsätta ta emot hjälp. Vi behöver även vara tydliga med att ansvaret alltid ligger hos den som begått övergreppet – men att det finns hjälp och stöd att få även för den som utsatt någon annan. Genom att minska skuld, skam och stigma kan vi erbjuda låga trösklar till stödet och därigenom förebygga fortsatt exploatering.

Tips om hur du pratar med barn och unga!

Det finns en mängd material som kan ge dig vidare stöd kring hur du pratar med barn. I materialet nedan finns tips på hur du lyfter frågorna både innan och efter att något har inträffat:

- [Men fråga mig bara | MUCE](#)
- [Prata med barn och unga om sex - Kunskapsguiden](#)
- [Dags att prata om sexuella övergrepp mot barn - Dags att prata om](#)
- [Handboken #nätsmart - Rädda Barnen \(raddabarnen.se\)](#)
- [Handbok: När något har hänt \(raddabarnen.se\)](#)
- [ECPATs lärmaterial - ECPAT Sverige](#)
- [Samtalsmetod Stöd online - 1000 Möjligheter och Novahuset](#)

● Traumamedveten omsorg (TMO)

Många barn och unga som har upplevt sexuell exploatering bär på trauman. Många gånger kan trauma riskera att döljas bakom exempelvis missbruk, kriminella handlingar eller utåtagerande beteenden. Det är därför viktigt att skaffa kunskap om traumasymptom och effekterna av trauma.¹³⁰ Traumamedveten omsorg (TMO) är ett forskningsbaserat förhållningssätt som ger kunskap och färdigheter för viktiga vuxna som i sin vardag möter barn och unga som bär på erfarenheter av svåra och påfrestande händelser. Traumamedveten omsorg (TMO) är ett förhållningssätt och ett sätt att förstå vad ett traumatiserat barn behöver för att läka. Det handlar om att skapa trygghet och positiva relationer med omsorgsfulla och engagerade vuxna. Det handlar även om att kunna ge stöd till barn och unga i att utveckla fungerande copingstrategier som gör det lättare att hantera tankar, känslor och beteenden.

- [TMO, utbildning i traumamedveten omsorg - Skolverket](#)
- [Utbildning – Rädda Barnen Välfärd \(raddabarnenvalfard.se\)](#)

● Barns upplevelser av att berätta om våldserfarenheter

Barn och unga som upplever svåra saker i livet försöker ofta berätta för oss. Då är det avgörande att vi som vuxna finns där och lyssnar. Många utsatta barn upplever att vuxna omkring dem inte ser vad som pågår, även om de försöker berätta eller söker hjälp. Här finns några rapporter där du kan läsa mer om barns upplevelser av att söka stöd och berätta om våldserfarenheter:

- [Signaler - Barnombudsmannen](#)
- [Ingen hörde ropen på hjälp \(Child 10, Inte din hora & Ellencentret\)](#)
- [Alla tittade men ingen såg \(OKSE\)](#)

Vilka ord kan vi använda när vi arbetar med frågorna?

Hur det pratas om sexuell exploatering och vilka begrepp som används kan ibland vara svårt att navigera i. Ofta kan det behöva användas olika språk beroende på målgrupp och sammanhang. För praktiker som arbetar direkt med barn och unga är det allra viktigaste att överhuvudtaget lyfta frågorna snarare än vilka begrepp som används. Att yrkesverksamma pratar om frågorna är betydligt viktigare än hur de pratar. På strategisk nivå kan begreppen ha stort symbolvärde. Oavsett verksamhetsnivå kan det vara viktigt att tänka igenom vad olika begrepp signalerar. Det kan till exempel vara bra att undvika ord som blir en etikett och som antyder att personen är på ett visst sätt. Dessa riskerar att bli stigmatiserande och bidra till stereotypa föreställningar. I stället kan vi prata om handlingarna som personen utför eller erfarenheterna som personen har.

En annan viktig utgångspunkt i arbetet mot sexuell exploatering är att sex inte är en vara, utan något som ska vara lustfyllt och bygga på samtycke. Därför kan det vara missvisande att använda begrepp så som att ”sälja sex” eller ”köpa sex”. Det osynliggör att det handlar om en utsatthet hos den som exploateras. Det osynliggör även maktförhållandet mellan personerna och att den som ”köper sex” begår ett brott och är den som är ansvarig för handlingen. Detta kan vara viktigt att synliggöra på strategisk nivå eller internt i rutiner och styrdokument. I kommunikationen utåt mot målgruppen behöver det däremot vara en låg tröskel. I mötet med barn och unga behöver vuxna ge exempel och använda ord som barn och unga själva använder. Begrepp som ”prostitution” och ”sexuell exploatering” är det få som kan relatera till. Däremot kan fler unga lättare känna igen sig om de får frågan ifall de någon gång har ”haft sex mot ersättning” eller om de har ”skadat sig med sex”. Det kan även vara bra att ge konkreta exempel på vad vi menar. Till exempel genom att fråga om personen ”har gett något för att få sex i utbyte” eller om personen ”fått pengar, alkohol eller annat för att ha sex med någon”. (se *Vad är sexuell exploatering?*).

På strategisk nivå eller längre in i ett samtal kan det i stället vara viktigt att välja begrepp som tydligare synliggör att det rör sig om våld och brottsliga handlingar. Oavsett hur verksamheter pratar om frågorna, så behöver det finnas en medvetenhet om att det finns ett maktförhållande mellan parterna och att ansvaret ligger på den som begått övergreppet.

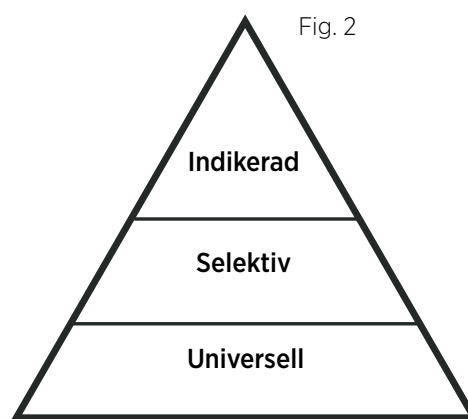
● Prata ihop er om vilka ord ni vill använda

Sexuell exploatering är något som många barn och unga har erfarenhet av. Därför är det viktigt att vi vågar prata om frågorna. Ibland är vi så rädda för att säga eller göra fel, så att vi i stället inte gör någonting alls. Men det viktigaste är inte vilka begrepp vi använder – utan att vi som vuxna gör svåra frågor talbara. Här kan ni ta hjälp av varandra och de resurser som finns. Prata gärna ihop er kring hur ni kan lyfta dessa frågor i just er verksamhet. Fundera gärna kring vilka begrepp ni använder och i vilka sammanhang. Vilka ord och begrepp känns bekväma att använda? Vad synliggörs eller osynliggörs genom de begrepp ni väljer?

Vad innebär förebyggande arbete?

Sexuell exploatering kan bara förekomma så länge det finns en efterfrågan på ”köp av sexuella handlingar”. Det förebyggande arbetet behöver därmed fokusera på att motverka denna efterfrågan. Mycket av det förebyggande arbetet handlar om att främja en samtyckeskultur. Att främja normer och attityder där det ses som en självklarhet att sex ska vara något ömsesidigt och lustfyllt som görs av fri vilja. Sex ska kännas bra innan, under och efter – för alla. Alla ska ha samma möjlighet att njuta eller att säga nej om det är något man inte vill göra.

Förebyggande arbete betyder att vi förhindrar att problem uppstår. Det kan ske tidigt innan något har skett, men även handla om att förebygga att något sker igen. Det förebyggande arbetet behöver ske systematiskt på flera olika nivåer samtidigt. Det betyder att vi behöver göra insatser för att motverka riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer på fyra olika nivåer – individer, relationer, närmiljöer och samhälle. Vi behöver arbeta med risk- och skyddsfaktorer som vi vet går att påverka. I *Vad vet vi om att utsätta andra för sexuell exploatering?* kan du läsa mer om riskfaktorer. Vi behöver rikta olika typer av förebyggande insatser till olika målgrupper. Det kan dels vara breda insatser som når alla (universell prevention) eller riktade insatser för grupper med ökad risk att utsättas eller utsätta andra (selektiv prevention). Parallellt behöver vi även erbjuda stöd- och behandlingsinsatser för personer som redan har erfarenheter av att utsättas eller utsätta andra (indikerad prevention).

Tips! Handboken Inget att vänta på

Handboken Inget att vänta på är ett stöd för dig som vill utveckla ett kunskapsbaserat arbete för att förbygga våld bland barn och unga. Handboken är framtagen av Jämställdhetsmyndigheten tillsammans med organisationerna MÄN och Unizon. Den har en folkhälsovetenskaplig och genusförändrande utgångspunkt och utgår från fem steg för att skapa förändring: Att initiera samverkan, beskriva våld som problem, identifiera förändringsfaktorer, utveckla insatser och sedan implementera, följa upp och sprida.

Handboken finns i en interaktiv version på Jämställdhetsmyndighetens webbplats: [Inget att vänta på | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](https://www.jamstalldhetsmyndigheten.se)

Vad säger forskningen om utvärderade metoder och arbetsätt?

Hösten 2022 släppte Jämställdhetsmyndigheten den kartläggande litteraturöversikten Att förebygga sexuell exploatering. Där presenteras en sammanställning av internationell forskning som publicerats 2014-2021 om insatser för att förebygga sexuell exploatering. Översikten inkluderar insatser för att förebygga sexuell exploatering av barn, prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuella övergrepp mot barn. Där framkommer att det finns en mängd olika metoder och arbetsätt som utvärderats. Många har dock bara utvärderats vid ett tillfälle och de har utvärderats på olika sätt, vilket gör dem svåra att jämföra.

De förebyggande insatserna finns inom sex områden:

1. Skolbaserade interventioner för barn och unga
2. Kunskapshöjande insatser till yrkesverksamma
3. Insatser för föräldrar, vårdnadshavare och personal på boenden
4. Att mobilisera och stärka lokalsamhällen
5. Stöd till utsatta och personer i riskgrupp för utsatthet
6. Stöd och behandling för potentiella förövare

Många befintliga metoder fokuserar framför allt på den som utsatts genom att stärka barn och ungas förmåga att säga ifrån, att öka upptäckten och förhindra fortsatt utsatthet. Här finns ett stort antal exempel på skolbaserade utbildningsprogram om sexuella övergrepp som visat sig ge positiva resultat på barn och ungas kunskaper och medvetenhet. Programmen fokuserar ofta på att lära barn om kroppslig integritet och att stärka dem i att känna igen sexuella övergrepp, att säga nej och att våga berätta om de väl blivit utsatta. Dessa program har stora likheter med metodmaterialet Stopp min kropp som drivs av Rädda Barnen i Sverige. I arbetet med utsatta finns exempel på verktyg för ökad upptäckt, case management och samordnat stöd, psykoedukativa grupprogram, traumabehandling och mentorskap från personer med egna erfarenheter av exploatering. Då insatserna bara utvärderats vid enstaka tillfällen går det dock inte att rekommendera specifika metoder. Många av utvärderingarna visar dock på positiva resultat. Sammanställningen indikerar även att stigmareducerande insatser, kampanjarbete och anonyma telefonlinjer kan få potentiella gärningspersoner att självmant söka stöd innan de begår sexuella övergrepp eller exploaterar barn sexuellt.

● Vill du läsa mer?

Är du intresserad av att läsa mer om specifika arbetssätt eller metoder? I fördjupningsrapporten Att förebygga sexuell exploatering finns en sammanfattning av de olika forskningsstudierna och de metoder som utvärderats. Här finns även en bilaga med en sammanställning av svenska metodmaterial (som inte utvärderats).

[Att förebygga sexuell exploatering | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

● Låt inte tystnaden tala – en satsning för att förebygga sexuell exploatering

Hösten 2023 lanserade Jämställdhetsmyndigheten satsningen Låt inte tystnaden tala. Den syftar till att främja samtycke, förebygga sexuell exploatering av barn och motverka efterfrågan på köp av sexuella tjänster. Materialet vill främja en samtyckeskultur genom att påverka kunskap, attityder och beteenden. Materialet vill även stärka framför allt pojkar och män i att våga säga ifrån till vänner och kollegor som exploaterar andra sexuellt.

Satsningen innehåller:

- En kortfilm (riktad till unga på högstadiet och gymnasiet)
- En kampanjsida för unga. Där samlas kunskap, tips och råd
- En pedagogisk handledning för dig yrkesverksam eller ideell ledare
- Ett kunskapsstöd för dig som vuxen. Här ingår den publikation du läser just nu, tillsammans med en kunskapsbroschyr och korta digitala föreläsningar.

Satsningen omfattar även en film och en kampanjsida riktad till vuxna, med fokus på sexuell exploatering som sker under affärs- eller utlandsresor. Du hittar allt material på nspm.jamstalldhetsmyndigheten.se

Hur ser det förebyggande arbetet ut i Sverige?

I en svensk kontext är det få metoder och arbetssätt som har utvärderats 2014-2021 och där utvärderingen publicerats externt. I litteraturoversikten *Att förebygga sexuell exploatering* har endast två svenska metoder identifierats.¹³¹ Ingen av dessa har effektutvärderats utan de har enbart pilottestats och forskare har följt upp genomförbarheten för metoderna. Det ena är det digitala verktyget och spelet Parkgömmet riktat till barn, 8–10 år. Spelet syftar till att förebygga barns utsatthet för grooming genom ökad riskmedvetenhet. Den andra metoden är Prevent it – en anonym och internetbaserad KBT-behandling för personer som nyttjar övergreppsmaterial på barn. Programmet testas just nu genom en randomiserad kontrollerad studie (RCT) på Karolinska Institutet i Stockholm.

Att det i hög grad saknas utvärderade metoder och arbetssätt i Sverige betyder dock inte att ingenting görs. Arbetet med frågorna integreras många gånger i ordinarie strukturer. Exempelvis kan frågorna integreras i skolans ämnesövergripande arbete med sexualitet, samtycke och relationer. Det är allt fler ungdomsmottagningar och elevhälsoteam som systematiskt arbetar med ökad upptäckt genom verktyget Sexit (se sidan 39). Det finns kommuner som tillsätter samordnartjänster för arbetet mot prostitution eller som arbetar uppsökande och förebyggande mot sugardejting ihop med polisen. Flera kommuner driver särskilda verksamheter som erbjuder samtalsstöd till ”köpare av sexuella tjänster” (KAST) för att förebygga sexköpsbrott. Under 2021-2025 dokumenteras och utvärderas arbetssätten vid dessa mottagningar genom en nationell utvärderingsstudie. Resultatet kommer utöver själva utvärderingen även omfatta ett implementeringsstöd till nya kommuner som vill starta upp liknande verksamheter.

Civilsamhället spelar en central roll i att utbilda, erbjuda stöd till utsatta och i att utveckla och sprida metodmaterial. Det finns en mängd metodmaterial från civilsamhällets organisationer som kan utgöra ett stöd i arbetet med barn och unga. I en bilaga till fördjupningsrapporten *Att förebygga sexuell exploatering* finns en sammanställning av de material som Jämställdhetsmyndigheten fått kännedom om.¹³² Även om dessa metodmaterial inte har utvärderats så kan de utgöra ett stöd och ge inspiration till dig i ditt fortsatta arbete med frågorna.

● Vill du utveckla metoder eller utvärdera ert förebyggande arbete?

Sök statsbidrag!

Sedan hösten 2022 förmedlar Jämställdhetsmyndigheten projekt- och verksamhetsbidrag för våldsförebyggande arbete. Statsbidraget ska stärka det våldsförebyggande arbetet och främja utvecklingen av evidensbaserade insatser. Bidraget omfattar även arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Utlysningen riktar sig till ideella organisationer, stiftelser, kommuner och regioner som har ett befintligt våldsförebyggande arbete där ni vill använda statsbidraget för att förstärka, utveckla eller utvärdera ert arbete.

[Bidrag för visst våldsförebyggande arbete | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldets-myndigheten.se\)](https://www.jamstalldetsmyndigheten.se)

LÄSTIPS:

Kunskapsrapporter från myndigheter, regioner och statliga stiftelser

- [Prostitution och människohandel \(2021:23\) | Jämställdhetsmyndigheten](#)
- [Att förebygga sexuell exploatering \(2022:23\) | Jämställdhetsmyndigheten](#)
- [Brister i kunskap, stöd och insatser \(2022:21\) | Jämställdhetsmyndigheten](#)
- [Men fråga mig bara | MUCF](#)
- [Inte ditt fel | MUCF](#)
- [Sex mot ersättning och sexuell exploatering – barn och unga | Socialstyrelsen](#)
- [Kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn | Barnombudsmannen](#)
- [Stöd och behandling för barn som utsatts för våld och sexuella övergrepp | Stiftelsen Allmänna Barnhuset](#)
- [Fördjupningsrapport Barn utsatta för sexuella övergrepp på nätet - Stiftelsen Allmänna Barnhuset](#)
- [Den långa resan - möten med barn som misstänks vara utsatta för människohandel och sexuell exploatering | Länsstyrelsen Stockholm](#)
- [Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling - Brottsförebyggande rådet](#)
- [Psykosociala insatser till köpare av sexuella tjänster | Göteborgsregionen](#)
- [Internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn – stora utmaningar för polis och åklagare | Riksrevisionen](#)

Statistiska studier

- [Sexuell exploatering av barn i Sverige \(SOU 2004:71\) | Regeringen.se](#)
- [Se mig! Unga om sex och internet \(2009\) | MUCF](#)
- [Unga sex och Internet – i en föränderlig värld \(2015\) | Stiftelsen allmänna barnhuset](#)
- [Det gäller en av fem – fakta om barn, sexuella övergrepp och sexuell exploatering i Sverige \(2015\) | Stiftelsen allmänna barnhuset](#)
- [Unga, sex och internet efter #metoo \(2021\) | Stiftelsen Allmänna Barnhuset](#)
- [Det gäller en av fyra \(2021\) | Stiftelsen Allmänna Barnhuset](#)
- [Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter \(SRHR\) i Sverige 2017 | Folkhälsomyndigheten](#)
- [Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige – UngKAB15 – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år | Folkhälsomyndigheten](#)

Rapporter från civilsamhället

- [“Consent is KEY ” En rapport om brottsutsatthet bland barn som identifierar sig som HBTQIA+ | Ecpat](#)
- [”Jag tittade bara, jag gjorde inget elakt” - En rapport om barns utsatthet på exposekonton | Ecpat](#)
- [Digital, ung och trygg | ECPAT Sverige](#)
- [Allt du behöver veta om prostitution, människohandel och annan sexuell exploatering | Ellencentret](#)
- [Exploaterad men inte våldsutsatt | Child10](#)
- [Ingen hörde ropen på hjälp | Child 10, Inte din hora, Ellencentret](#)
- [Alla tittade men ingen såg | OKSE](#)
- [Respektera hur jag vill ta mig igenom allt | RFSL Ungdom](#)
- [Sex för X | RFSL Ungdom](#)

Stöd i att samtala med barn och unga

- [Men fråga mig bara | MUCF](#)
- [Prata med barn och unga om sex | Socialstyrelsen](#)
- [Att se och möta ciskillar och transpersoner med erfarenhet av sex mot ersättning | Länsstyrelsen i Jönköpings län](#)
- [Dags att prata om sexuella övergrepp mot barn | Stiftelsen Allmänna Barnhuset](#)
- [Handboken #nätsmart | Rädda Barnen](#)
- [Så pratar du med barn om grooming | Rädda Barnen](#)
- [Handbok: När något har hänt | Rädda barnen](#)
- [ECPATs lärmaterial | ECPAT Sverige](#)
- [Pegasusguiden - för att bättre möta unga hbtqi-personer som har sex mot ersättning | RFSL Ungdom](#)

REFERENSLISTA

- Bustamante, G., Andrade, M. S., Mikesell, C., Cullen, C., Endara, P., Burneo, V., Grunauer, M. (2019). "I have the right to feel safe": Evaluation of a school-based child sexual abuse prevention program in Ecuador. *Child Abuse & Neglect*, 91, 31-40.
- Child 10, Inte din hora & Ellencentret (2020) Ingen hörde ropan på hjälp.
- Ecpat (2023) ["Jag tittade bara, jag gjorde inget elakt" - en rapport om barns utsatthet på exposekonton.](#)
- [Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF.](#)
- [Europarådets konvention om bekämpande av människohandel - Regeringen.se](#)
- [Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp \(regeringen.se\)](#)
- [EU:s strategi mot människohandel \(regeringen.se\)](#)
- Europol (2020) [Exploiting isolation: Offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic](#)
- Folkhälsomyndigheten (2015). [Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner. En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige.](#)
- Folkhälsomyndigheten (2017) [Sexualitet och hälsa bland unga i Sverige UngKAB15](#) – en studie om kunskap, attityder och beteende bland unga 16–29 år
- Folkhälsomyndigheten (2019) [Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter \(SRHR\) i Sverige 2017](#) – Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017.
- Fredlund, C., Svedin, C.G., Priebe, G. Jonsson, L. (2017) Self-reported frequency of sex as self injury (SASI) in an national study of swedish adolescents and association to socialdemographic factors, sexual behaviours, abuse and mental health. *Child and adolescent Psychiatry and Mental Health*, 1:11.
- Fredlund, C. (2019). [Adolescents Selling Sex and Sex as Self-Injury](#) (PhD dissertation, Linköping University Electronic Press).
- [Förenta nationernas tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn](#), till Förenta nationernas konvention den 15 november 2000 mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (SÖ 2004:21). New York den 15 november 2000
- Drejer, C., Riegler, M. A., Halvorsen, P., Johnson, M. S., & Baugerud, G. A. (2023). [Livestreaming Technology and Online Child Sexual Exploitation and Abuse: A Scoping Review. Trauma, Violence, & Abuse, 0\(0\).](#)
- Gibbs, D. A., Walters, J. L. H., Lutnick, A., Miller, S., & Kluckman, M. (2015). Services to domestic minor victims of sex trafficking: Opportunities for engagement and support. *Children and Youth Services Review*, 54, 1-7.
- Gunnarsson, L. & Strid, S. (2021) Varieties of Sugar Dating in Sweden: Content, Compensation, Motivations, Social Problems <https://doi.org/10.1093/socpro/spab063>
- Gunnarsson, L. (2022) Sugardejting. *Texter om våld*, (1): 10-17. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:di-va-101617>
- Hagemann-White, C. et. alt. (2009) [Factors at play in the perpetration of violence against women, violence against children and sexual orientation violence. A Multi-level Interactive Model.](#) Developed for the European Commission as part of the Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on gender violence and violence against children; JLS/2009/D4/018.
- Haney, K., LeBeau, K., Bodner, S., Czizik, A., Young, M. E., & Hart, M. (2020). Sex trafficking in the United States: A scoping review. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 17(6), 714-748.
- Internet Watch Foundation (2018) [Online Child Sexual Exploitation: Examining the Distribution of Captures of Live-streamed Child Sexual Abuse.](#)
- Jackson, A. (2014). Literature review: Young people at high risk of sexual exploitation, absconding and other significant harms. Melbourne: Berry Street Childhood Institute.
- Jernbro, C. & Janson, S. (2017) [Våld mot barn 2016 – En nationell kartläggning.](#) Stiftelsen allmänna barnhuset.
- Joleby, M. (2021). Technology-assisted child sexual abuse. Department of Psychology, University of Gothenburg. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.28018.22724>

- Jämställdhetsmyndigheten (2020) [Inget att vänta på – handbok för våldsförebyggande arbete](#).
- Jämställdhetsmyndigheten (2021:23) [Prostitution och människohandel](#). Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och Människohandel. Rapport 2021:23.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022:21) [Brister i kunskap, stöd och insatser](#). Redovisning av uppdraget stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck. Rapport 2022:21.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022:23) [Att förebygga sexuell exploatering](#). Rapport 2022:23.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022:25) [Bortförda barn och unga](#). Delredovisning av uppdraget att kartlägga och sprida kunskap om erfarenheter av hedersförtryck samt annat våld och förtryck kopplat till utlandsvistelse. Rapport 2022:25.
- Jämställdhetsmyndigheten (2023) [Manual vid misstanke om människohandel](#). Tredje omarbetade upplagan.
- Ljungberg, E. (2021) Normala” kvinnor säljer sex? Normer och gråzoner i betald dejting. I de Cabo, A. Holmström, C. & Kuosmanen, J. (red) Sex mot ersättning - säljare, köpare, makt och moral. Lund: Studentlitteratur
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022) [Unga hbtq-personers utsatthet för omvändelseförsök i Sverige](#).
- Polismyndigheten (2020) [Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 21](#). Nationella operativa avdelningen, Stockholm.
- Polismyndigheten (2022) [Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 23](#). Nationella operativa avdelningen, Stockholm.
- Priebe, G. & Svedin, C-G. (2011) [Sälja och köpa sex i Sverige 2011. Förekomst, hälsa och attityder](#). Delrapport 1 ur Prostitution i Sverige – Kartläggning och utvärdering av prostitutionsgruppernas insatser samt erfarenheter och attityder i befolkningen.
- Regeringen (2017) Regeringens proposition 2017/18:177. En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet. Prop. 2017/18:177.
- RFSL Ungdom (2015) [Sex för X - sex mot ersättning bland unga hbtq-personer](#).
- Salisbury, E. J., Dabney, J. D., & Russell, K. (2014). Diverting victims of commercial sexual exploitation from juvenile detention: Development of the InterCSECT screening protocol. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(7), 1247-1276.
- Sapiro, B., Johnson, L., Postmus, J. L., & Simmel, C. (2016). Supporting youth involved in domestic minor sex trafficking: Divergent perspectives on youth agency. *Child Abuse & Neglect*, 58, 99-110.
- Skolinspektionen (2018) [Sex- och samlevnadsundervisning](#). Granskningsrapport, diarienummer 2016:11445.
- Socialstyrelsen (2015). [Sex mot ersättning – Utbildningsmaterial om skydd och stöd till barn och unga](#).
- Socialstyrelsen (2015:2) [Sex mot ersättning. Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna](#).
- Socialstyrelsen. Kunskapsguiden om sex mot ersättning och sexuell exploatering av barn. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/sex-mot-ersattning-barn/>
- Statens medieråd (2021) [Ungar & medier 2021 - en statistisk undersökning av ungas medievanor](#).
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2015) [Unga sex och Internet – i en föränderlig värld](#)
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2017) [Barn utsatta för sexuella övergrepp på nätet](#).
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2013) [Krisbemötande för tonåringar som blivit utsatta för våldtäkt – en handbok/ Krisgrupp för behandling av våldtagna tonåringar – en handbok](#)
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021) [Unga, sex och internet efter #metoo](#).
- Susi, T., Torstensson, N., & Wilhelmsson, U. (2019). "Can you send me a photo?" A Game-Based Approach for Increasing Young Children's Risk Awareness to Prevent Online Sexual Grooming. DiGRA '19 - Proceedings of the 2019 DiGRA International Conference : Game, Play and the Emerging Ludo-Mix Digital Games Research Association (DiGRA).
- Tikkanen R, Abelsson, J, Forsberg, M. (2011) UngKAB09 - Kunskap, attityder och sexuella handlingar bland unga. [Internet]. Göteborg: Göteborgs universitet, 2011. Skriftserien 2011:1 <http://hdl.handle.net/2077/25017>
- Ungdomsstyrelsen (2009) [Se mig. Unga om sex och internet](#). Ungdomsstyrelsens skrifter 2009:9. (Ungdomsstyrelsen heter numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor)
- Ungdomsstyrelsen (2010) [Hon Hen Han](#). Rapport 2010:2 (Ungdomsstyrelsen heter numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor)
- World health organization (WHO) (2010) [Violence prevention the evidence](#).

FOTNOTER

¹ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

² I november 2023 presenteras en statlig utredning gällande barns skydd mot sexuella kränkningar. Utredningen har bland annat sett över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn i åldern 15–17 år. Utredningen har även sett över begreppet ”barnpornografibrott” och regelverket om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling genom användande av internetbaserade verktyg, i synnerhet när det gäller minderåriga och så kallad sugardejting. Lagstiftningen på området kan därför komma att ändras framöver.

³ I samtyckeslagstiftningens förarbeten framgår att det utvidgade straffansvaret för våldtäkt skulle kunna leda till att sexköpare i större utsträckning än tidigare döms för våldtäkt alternativt oaktasam våldtäkt i stället för köp av sexuell tjänst, vilket i sin tur innebär betydligt mer kännbara straff (prop. 2017:18:177 s. 39).

⁴ Child 10, Inte din hora & Ellencentret (2020)

⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)

⁶ [Människohandel | Polismyndigheten \(polisen.se\)](#). Hämtad 2023-10-04

⁷ Socialstyrelsen. Kunskapsguiden om självskadebeetende. Hämtad 2023-08-23. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/psykisk-ohalsa/sjlvskadebeetende>

⁸ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

⁹ Fredlund, C., Svedin, C.G, Priebe, G. Jonsson, L. (2017)

¹⁰ Prop. 2017/18:177, sid 41.

¹¹ Här inkluderades oral-, vaginal- eller analsex, att visa sitt könsorgan för någon, att låta sig fotograferas naken, att onanera åt någon och/eller att ha blivit fotad eller filmad i sexuella situationer.

¹² Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

¹³ Studien UngKAB rör sexualitet och hälsa bland unga, 16-29 år. Den har genomförts 2009 och 2015 och en ny insamling planeras hösten 2023.

¹⁴ Osäker siffra på grund av liten grupp. Konfidensintervall 3,0–7,1.

¹⁵ Folkhälsomyndigheten (2017)

¹⁶ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

¹⁷ Detta är den fjärde stora nationella studien på området ungdomars sexualitet och utsatthet för sexuella övergrepp och sexuell exploatering. Samtliga studier har gjorts på uppdrag av regeringen. Den första studien Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter (Svedin & Priebe, 2004) var ett uppdrag inom ramen för den statliga utredningen Sexuell exploatering av barn i Sverige (SOU 2004:71). Den andra undersökningen Unga, sex och internet (Svedin & Priebe, 2009) genomfördes av Ungdomsstyrelsen bland unga i gymnasieskolans år 3 samt bland Riksförbundet för homosexuella, bisexuella och transpersoners rättigheters (RFSL) medlemmar i relevant ålder. Den tredje studien Unga sex och Internet – i en föränderlig värld (Svedin, Priebe, Wadsby, Jonsson, Fredlund, 2015) var ett regeringsuppdrag till Stiftelsen Allmänna Barnhuset (se bilaga 1 för samtliga publikationer).

¹⁸ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

¹⁹ Jackson, A. (2014)

²⁰ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

²¹ Jackson, A. (2014)

²² Fredlund, C. (2019)

²³ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)

²⁴ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)

²⁶ Haney et. al. (2020), Sapiro et al. (2016).

²⁷ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2013)

²⁸ Haney et. al. (2020), Sapiro et al. (2016).

²⁹ Gunnarsson, L. (2022)

³⁰ Gunnarsson, L. (2022)

³¹ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)

³² Polismyndigheten (2020)

³³ Gunnarsson, L. (2022)

³⁴ Gunnarsson, L. & Strid, S. (2021)

³⁵ Gunnarsson, L. (2022)

³⁶ Gunnarsson, L. (2022)

- ³⁷ Gunnarsson, L. (2022)
- ³⁸ Gunnarsson, L. (2022)
- ³⁹ Gunnarsson, L. (2022)
- ⁴⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ⁴¹ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ⁴² Ecpat (2023)
- ⁴³ ["Tonårstjevers läckta nakenbilder säljs i slutna forum på nätet"](#) SVT Nyheter 2 november 2022.
- ⁴⁴ Polismyndigheten (2022)
- ⁴⁵ Polismyndigheten (2022)
- ⁴⁶ Europol (2020)
- ⁴⁷ IWF 'sounds alarm' on first confirmed AI-generated child sexual abuse images Hämtad 2023-09-13
- ⁴⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ⁴⁹ Gunnarsson, L. (2022)
- ⁵⁰ Internet Watch Foundation (2018), Europol (2020), Drejer et. alt. (2023)
- ⁵¹ IWF 'sounds alarm' on first confirmed AI-generated child sexual abuse images Hämtad 2023-09-13
- ⁵² Europol (2020)
- ⁵³ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ⁵⁴ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁵⁵ 9 procent i åldern 13-16 år, samt 11 procent i åldern 17-18 år. Ej könsuppdelad statistik.
- ⁵⁶ Statistiken redovisas inte könsuppdelad av Statens medieråd.
- ⁵⁷ Europol (2020)
- ⁵⁸ Statens medieråd (2021)
- ⁵⁹ Statens medieråd (2021)
- ⁶⁰ Folkhälsomyndigheten (2017)
- ⁶¹ Ecpat (2023)
- ⁶² Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Sveriges officiella kriminalstatistik.
- ⁶³ Joleby, M. (2021)
- ⁶⁴ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2017)
- ⁶⁵ Folkhälsomyndigheten (2019)
- ⁶⁶ Priebe, G. & Svedin, C-G. (2011)
- ⁶⁷ Folkhälsomyndigheten (2019)
- ⁶⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ⁶⁹ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁷⁰ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁷¹ Folkhälsomyndigheten (2017)
- ⁷² Susi, T. et. alt. (2019)
- ⁷³ Salisbury, E. J. et. alt. (2014), Gibbs et. al. (2015).
- ⁷⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ⁷⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2020)
- ⁷⁶ Hagemann-White, C. et. al. (2009) Hämtad 2023-10-04
- ⁷⁷ Hagemann-White, C. et. al. (2009) Hämtad 2023-10-04
- ⁷⁸ Hagemann-White, C. et. al. (2009) Hämtad 2023-10-04
- ⁷⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2020)
- ⁸⁰ Hagemann-White, C. et. al. (2009) Hämtad 2023-10-04
- ⁸¹ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ⁸² Tikkanen R. et. al. (2011)
- ⁸³ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ⁸⁴ Ungdomsstyrelsen (2009)
- ⁸⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ⁸⁶ Ungdomsstyrelsen (2009)
- ⁸⁷ Haney et. al. (2020)

- ⁸⁸ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁸⁹ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁹⁰ Bustamante et. al., (2019).
- ⁹¹ Haney et. al., (2020).
- ⁹² Socialstyrelsens material om sex mot ersättning
- ⁹³ Folkhälsomyndigheten (2017), Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁹⁴ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ⁹⁵ Jernbro, C. & Janson, S. (2017)
- ⁹⁶ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ⁹⁷ Socialstyrelsen (2015)
- ⁹⁸ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2021)
- ⁹⁹ Jernbro, C. & Janson, S. (2017)
- ¹⁰⁰ Folkhälsomyndigheten (2017)
- ¹⁰¹ RFSL Ungdom (2015)
- ¹⁰² Folkhälsomyndigheten (2015)
- ¹⁰³ Ungdomsstyrelsen (2010)
- ¹⁰⁴ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2022)
- ¹⁰⁵ Ungdomsstyrelsen (2009), Folkhälsomyndigheten (2015), RFSL Ungdom (2015)
- ¹⁰⁶ Svenska Röda Korset (2020)
- ¹⁰⁷ Socialstyrelsen (2018)
- ¹⁰⁸ Socialstyrelsen (2018)
- ¹⁰⁹ Svenska Röda Korset, Stockholms stadsmision, Barnrättsbyrån och Rädda Barnen, Enkätundersökning – ett nedslag i syfte att undersöka utsatthet och exploatering gällande målgruppen ensamkommande barn och unga inom ramen för Idéburet offentliga partnerskap, IOP Stockholm 2019, 2019. Citerad i Svenska Röda Korset (2020).
- ¹¹⁰ Ensamkommandes förbund (2019)
- ¹¹¹ Svenska Röda Korset (2020)
- ¹¹² Statens medieråd (2021)
- ¹¹³ Jämställdhetsmyndigheten (2021:23)
- ¹¹⁴ Socialstyrelsen (2015)
- ¹¹⁵ Ungdomsstyrelsen (2012)
- ¹¹⁶ Socialstyrelsen 2015:2
- ¹¹⁷ Socialstyrelsen (2015)
- ¹¹⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2022:21)
- ¹¹⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2022:25)
- ¹²⁰ Jernbro, C. & Janson, S. (2017)
- ¹²¹ Nationell enkät för uppföljning av kommunernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Datainsamling av Jämställdhetsmyndigheten och Länsstyrelserna 2023. Opublicerade resultat.
- ¹²² Kartläggning av skydd, stöd och vård för personer utsatta för prostitution eller övergrepp kopplat till pornografi. Erhållen per mail från Utredning om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution (A 2022:04) 2023-09-15
- ¹²³ Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (regeringen.se)
- ¹²⁴ Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid - Regeringen.se
- ¹²⁵ EU:s strategi mot människohandel (regeringen.se)
- ¹²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/36/EU av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF.
- ¹²⁷ År 2004 ratificerade Sverige även Förenta nationernas protokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn (det så kallade ”Palermoprotokollet”). Tilläggsprotokoll om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn.
- ¹²⁸ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter Svensk författningssamling 2018:2018:1197 - Riksdagen
- ¹²⁹ Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Socialstyrelsen
- ¹³⁰ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ¹³¹ Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)
- ¹³² Jämställdhetsmyndigheten (2022:23)

**JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN**

NSPM.

**Nationella samordningen mot
prostitution och människohandel**

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 424 22 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se